

Poštnina plačana v gotovini.

Slovenski Učitelj

**Pedagoška
revija
in glasilo
Slovenske
družbe
v Ljubljani**

Leto XXXV

1934

11-12

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno. Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in doma« ob Tržaški cesti. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 50 Din. Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravištvo. Izdajatelj in lastnik je konzorcijski »Slovenskega Učitelja«. Odgovorni urednik: Fortunat Lužar. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čuč.

Vsebina: Učna in vzgojna načela sv. J. Boska, Filipič Ivan. — Deška predpubertetna doba. E. Deisinger. — Samovlada v vzgoji. Krista Hafner. — Irsko šolstvo. Dr. L. Sušnik. — Še nekaj vojnih spominskih odlomkov. Iv. Hribski. — Dva kulturna delavca — učitelja. E. Bojc. — Vzgoja naroda mora biti verska. Dr. K. Grujić. — Rabelj in grobokop koroških Slovencev. — Književnost. — Zapiski. — Obzornik.

Božično zborovanje Slomškove družbe bo 27. decembra v Ljubljani v unionski beli dvorani. Začetek s sv. mašo ob 9 v frančiškanski cerkvi.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Pripredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapadnejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolarsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjige je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart.

V zvezi s številnimi strokovnjaki in s posebnim sodelovanjem gg. L. Bopp, H. Brunnengräber, F. K. Eggersdorfer, M. Ettliger, J. Göttler, G. Grunwald, K. Haase, W. Hansen, J. Mausbach, A. Pfennigs, G. Raederscheidt, H. Schmidkunz, J. Schröteler, J. P. Steffes izdal »Deutsches Institut für wissenschaftliche Pädagogik in Münster im Westfalen«.

Zvezek I.: Abendgymnasium bis Kinderfreunde. V platno vezan 28'80 Mark, v polusnje 32'40 Mark.

Zvezek II.: Kinderfürsorge bis Zwangszustände. V platno vezan 32 Mark, v polusnje 36 Mark.

Naroča se pri knjigotržnici Herder, Freiburg im Breisgau.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXV.

Ljubljana, 15. decembra 1934.

ŠTEV. 11-12

Učna in vzgojna načela delovne šole in ista načela sv. Janeza Boska.

Filipič Ivan, župnik v Krškem.

(Konec.)

4. Delovni šoli, kakor tudi don Bosku so glavne zahteve:

a) Usovršena osebnost vzgojitelja in doživetje gojenčeve. Delovna šola se z veliko vnemo vglablja v dušo otrokovo in mladostnikovo. Spoznati hoče otroka kot otroka in mladostnika kot mladostnika in na tem spoznanju gradi. Morda prav zaradi tega toliko rada potrpi. Mrtve discipline, ki se izsiljuje s kaznimi, na teh šolah načelno nočejo; veselo sodelovanje vseh učencev za skupno nalogo naj vzdržuje v šoli mir in red. Pravilna rešitev tega osrednjega problema uspešne vzgoje pa zahteva od vzgojiteljeve osebnosti silno veliko osebnostne kulture in pedagoške virtuoznosti. Nič ni težjega, kakor pravilna borba s človeškimi strastmi. Potrebna je avtoriteta, potrebna je ljubezen, a vzgojen uspeh je odvisen od pravilne sinteze obeh. Vzgojitelj, ki je ustvaril v sebi to pravilno sintezo, bo nositelj avtoritete neizprosni čuvar objektivnega nraavnega reda, a imel bo od ljubezni ožarjeno razumevanje za slabosti, nevednosti mladega človeka. In to je, kar privlačuje in preoblikava mladca. To pa more doseči le usovršena osebnost vzgojitelja. Odtod je tudi razumljivo, da učitelj na novi šoli brezprimerno več trpi, kot na šoli, na kateri se vzdržuje stroga disciplina iz strahu.

Tako delovna šola. In I. Bosko? Dobesedno piše: »Res je, da je ta sistem v praksi težaven; toda moramo se dobro razumeti: za gojenca je ta sistem zelo ugoden in koristen; za vzgojitelja pa, to moramo priznati, je precej težaven, vendar se dajo težave zmanjšati, ako se vzgojitelj z vnemo loti dela.« Samo tedaj, če vzgojitelj stanovitno dan za dnevom dela nad samim seboj, da bi postal sam vestnejši, gorečnejši in potrpežljivejši in da bi imel vedno bolj samega sebe v oblasti, bo okusil neizrečeno veselje, da mu bodo gojenci pokorni, ne iz strahu pred kaznijo, ampak iz ljubezni. Vsa veličina takih uspehov se seveda kaže, kot smo že zgoraj omenili na I. Bosku samem.¹⁰

b) Gojenčeve doživetje: Zastopniki delovne šole očitajo, da je bil dosedanji način poučevanja in vzgoje preveč absolutističen, avtoriti-

¹⁰ A. Auffray: Vzgojna metoda stran 26—27.

tativen, preveč impresijonističen, da je izoblikoval učenca kot mrtvo tvarino od zunaj na znotraj, ne pa kot živo osebnost od znotraj na zunaj; trdijo, da je stara šola enostranska, da razvija le umstvene zmožnosti, ne pa celotnega značaja, da ubija osebne svojstvenosti, samohotno inicijativnost, ustvarjajočo samodelavnost, da goji le življenju odtujeno teorijo, ne pa dejanja življenja; očitajo dalje stari šoli, da ne zna pritegniti učenca k sodelovanju, da sploh premalo uporablja učenca pri poučevanju in vzgoji. Odtod načelo, da je treba pri pouku in vzgoji izhajati iz otrokovega doživetja.¹¹ To načelo so ob prvem navdušenju za novo šolo celo in zelo pretiravali. Temu načelu na ljubo so zavrgli vsak učni cilj in vse učne načrte. »Naš edini učni cilj,« so rekli, »je navaditi otroka samostojnega opazovanja in presojanja življenjskih pojavov. Mi se niti nočemo učiti, ampak v šoli le doživljamo.«

Mimogrede omenimo, da so zlasti Nemci pri ukoslovju in vzgojeslovju prenesli ta načela več ali manj tudi na versko-nravno polje. Tudi tu pravijo je treba upoštevati psihološko dispozicijo, zunanje izkustvo, doživetje, strukturo mladeniške psihe, graditi je treba na teh naravnih podstavkih in razvijati iste plasti v duševnosti, ki bi jih bilo treba v sodobnem življenju posebno oživotvarjati: To je versko etično aktivnost in religijozno življenjetvornost. Verska vzgoja mora torej biti usmerjena predvsem na verske dobrine. Doživetje verskih vrednot se naj goji kot sredstvo, ki naj pomaga usmerjati voljo in srce na verske dobrine. Zato naj katehet skrbi, da bodo učenci verske vrednote tudi doživljali. Naj jih navaja, da bodo iskali taka doživetja in naj pripravlja nekatera taka doživetja za njihovo poznejše življenje. Delovna šola ne zametuje popolnoma formalnih stopenj, vendar pa jih preosnavlja v svojem smislu tako, da stopa kolikor mogoče od izkustva doživetja torej iz znotranjosti učenčeve do razumevanja in ga tudi že v veroučni uri sami do dejanja verskega udejstvovanja.¹² V tem smislu se n. pr. glasi šesto načelo resolucij, ki jih je postavila tudi naša katehetska konferenca v Zagrebu lanskega leta (l. 1933), namreč: »Načela delovne šole sprejemajo v toliko, v kolikor nam pomagajo razvijati produktivnost, aktivnost, spontanost, odločnost v versko-moralnem življenju. Ne smemo pa na noben način žrtvovati tega, kar je bistveno v versko moralni vzgoji, to je nadnaravni značaj verske avtoritete na ljubo načelom delovne šole.¹³

Tako torej delovna šola. Kako pa I. Bosko? Tudi on je trdil, da se vzgajati ne pravi zadušiti v otroku njegove individualnosti, marveč razviti jo. Tudi ne zatreti njegovih sil, marveč obdržati jih v pravih mejah! Hotel je, naj učitelj ne bo tiran nad voljo svojih učencev, pa tudi ne samo brezbrizen pasiven opazovalec njihovega dela, marveč neizogiben sodelavec, ki ima dolžnost tako navajati učence, da bodo kdaj znali in mogli delati brez nje. Kar ima torej otrok svojstvenega in izvirnega v

¹¹ Bogoslovni Vestnik l. c. stran 53, 63.

¹² Bogoslovni Vestnik l. c. stran 61, 64.

¹³ Vzajemnost l. XXIII 1934, števil. 1, stran 18.

sebi, naj se ne uduši, marveč stopnjema in razumno razvija, njegove energije naj se ne zatró, marveč le samo prav usmerijo. Vzgojitelj naj ravna z otrokom, kakor milost božja s človeškim srcem. Ta vpliv ni nasilen, marveč združen z veliko potrpežljivostjo, neprestano čuječnostjo in brezprimerno spretnostjo . . . Treba je torej pustiti, da gojenci lahko svobodno vse povedo, vse spravijo na dan, kar imajo v srcu, ne da bi sledilo taki odkritosrčnosti grenko očitane ali kazni. Treba jih je torej obdati z nekim ozračjem zdrave prostosti, da se počutijo kakor v domači družini in se zato ne bojijo odkriti tudi najskrivnejših misli. Sv. I. Bosko je zapisal te-le besede: »Gojencem naj se da vsa prostost, da skačejo, tekajo in se razgibljejo, kakor jim drago . . .« Znal je biti iznajdljiv tudi v tem, da je pustil svojim gojencem mnogo priložnosti za svobodno udejstvovanje. Pustil jim je iniciativo v tem ali onem, obenem pa tudi odgovornost. Dajal jim je zaupna naročila, prosil jih za male usluge, rabil jih za razna nova opravila. Gledališče, godba, telovadba, izprehodi so mu nudili priložnost, da je prosil svoje gojence. V isti namen so mu služili razni prazniki, gledališke predstave, obredi pri službi božji, krasitev dvoran, deklamiranje igre in druge zabave . . . Šel je pa še dalje: Najboljše izmed njih je izbral za svoje sodelavce, za namestnike, nadziralce, instruktorje, predtelovadce, pomočnike pri gledališkem odru itd.

In če je I. Bosko upošteval gojenčevo doživetje v vseh stvareh, kako zelo ga je upošteval šele pri verskih vajah, Odločno hoče, da je pobožnost prosta in neprisiljena. Zato ni hotel, da bi govorili o obveznih sv. obhajilih o določenem dnevu, ko naj bi pristopili k mizi Gospodovi vsi gojenci klop za klopjo. Skupnega obhajila te vrste ni maral, ker se je zelo bati, da bi kdo pristopil k sv. obhajilu iz strahu pred tovariši in predstojniki ter bi ga nevredno prejel. Lahko bi ga namreč pri njegovi slabotnosti potegnil za seboj zgled tovarišev, če bi vsi okrog njega zapustili svoj prostor, da gredo k obhajilni mizi. Enako tudi ni dovolil, da bi se pošiljali gojenci k sv. spovedi v natančno določenem redu, razred za razredom, marveč je dovolil glede tega prostost, sveto prostost otrok božjih, ki jo spoštuje celo milost božja; saj prav ona obdaja dušo in jo vodi do cilja ne s silo, ampak z brezprimerno dobroto.¹⁴

c) Veliko ljubezni od strani vzgojitelja in vedro razpoloženje od strani gojenca. »Veliko se na novih delovnih šolah debatira, žal besede ni zlepa slišati ne iz ust učitelja, ne iz ust učenčeve. Razprave napravljajo vtis, da učenci s svojimi opombami in ugovori nikdar nimajo namena ponižati, žaliti, uničiti nasprotnika, ampak hočejo le pomagati resnici do veljave. Že v nižjih razredih učitelj skrbno pazi, da ne izgovori nobene žaljive besede. Otrok počakaj, poglejmo ali si prav odgovoril! Kdo ve k temu kaj pripomniti? Tako in podobno se glasi zavrnitev nepravilnega odgovora. V višjih razredih, pa se razgovori vrše celo neprisiljeno, zaupno. Nikomur se ni treba bati, da bi se osra-

¹⁴ A. Auffray: Vzgojna metoda, stran 87.

motil. Profesor opominja dobrohotno: Pomislimo ali je res tako, skušajmo dognati kaj je prav.¹⁵ In to je velikanska dobrina delovne šole. Mlad človek ima namreč neki čudoviti nagon, neki posebni dar jasnovidenja, da kmalu odkrije, kdo ga ima resnično rad. Ko spozna, občuti in poizkusi, da je ljubljen, tedaj se napolni njegovo majhno srce s čuvstvom neizrečnega veselja.

Tako delovno šola. In I. Bosko? Nekega dne se je ustavil v Turinu, zibelki salezijanskih naprav, prijatelj iz Belgije... Način vzgoje po domovih I. Boska je napravil nanj močan vtis, zato se je hotel povsem podrobno poučiti. Opazoval je življenje na igriščih, kadar se je med odmori razvila najživahnejša igra. Vstopil je nepričakovano v eno ali drugo delavnico, pogledal je neopaženo skozi okno v to ali ono šolo; poslušal je kako dečki molijo, bil je priča njihove vneme za presv. Evharistijo ker so v tolikem številu hiteli k angelski mizi. Občudoval je veliko prijaznost, ki je vladala med učitelji in gojenci. Ko si je vse ogledal, je tretji dan proti večeru rekel enemu izmed Salezijancev: »Zdaj sem pa že odkril!« »Kaj?« »Skrivnost vašega vzgajanja.« »Tako naglo? In v čem ste jo našli?« »Vaš sistem sloni ves na krščanski ljubezni.« In imel je prav. Znal je razbrati kaj je duša salezijanskih zavodov in ne da bi opazil je s tem kratkim in preprostim izrazom določil prav tako kot I. Bosko sam, v čem je bistvo te vzgojne metode. Svetnik je namreč proti koncu svojega življenja, ko je bil že v 70. letu in povrh ves bolan, pisal iz Rima svojim sinovom Salezijancem dolgo pismo in v tem pismu dobimo besede, ki so čudovita sinteza njegove metode.

»Moja vzgojna metoda je hči krščanske ljubezni.« To so besede I. Boska samega. In res. To ljubezen in zaupnost je I. Bosko zahteval od svojih sinov in jih zanjo prosil; priporočal jo je vsem svojim učencem, predvsem pa si jo je sam zares pridobil tako pri enih kakor pri drugih. »Če hočete, da vas bodo ljubili,« je pogosto ponavljal, »morate sami ljubiti; pa to še ni dovolj; napraviti morate še en korak: Ne samo to je potrebno, da res ljubite svoje gojence, marveč morajo oni vedeti in čutiti, da so ljubljeni. In kako boste to dosegli? Vprašujte svoje srce: Ono vam bo odgovorilo.« Veliki vzgojitelj je torej povzel svoj vzgojni sistem z dvema znamenitima izrekoma: samemu sebi je predpisal: »Pridobi si ljubezen otrok, če hočeš, da te bodo ubogali.« Za svoje sinove pa je še dodal: »Ne bodite toliko predstojniki, kolikor očetje.«

»Naša šola je šola veselja in ne več kraj strahu kot kaka srednjeveška temnica. Naši otroci se šole veselje, so vsaki dobri besedi dostopni, delajo, ne da bi se jim bilo treba bati kazni; skrbimo, pravijo, da se jim bo obzidje okrog njih smehljalo. Veselost, prava veselost, ki izvira iz najčistejših globin sveta, širi dušo, da se razvije in odpre; vzbudi in ohrani v otroku čut za iskrenost, zaupnost, preprostost in mu pomaga k ravnovesju v njegovih težnjah. Veselost je vzgojitelju pomočnica in zaveznica, ker mu

¹⁵ Bogoslovni Vestnik l. c. stran 55.

pomaga približati si otroka in si ga pridobiti, da ga tako more vzgajati in oblikovati. Vse to se godi tako preprosto in naravno, da otrok tega skoro niti ne opazi; obenem veselost tudi dobro vpliva na otrokovo zdravje, na njegov telesni razvoj. Zato skušajo doseči vedro razpoloženje gojencev že z zunanjimi sredstvi, to je s prijaznimi šolskimi ali društvenimi prostori, s cveticami, venci, slikami, razsvetljavo... kajpada pride ob teh zahtevah do veljave zlasti skrb za okrepitev telesnih moči in sil, posebno z raznim sportom, izletji, turizmom in podobno. Bolj pa kot vse to, tako poudarjajo, vpliva na vedro razpoloženje gojencev veder obraz in cela osebnost vzgojiteljeva, njegov zgled in pogled, njegove besede in njegova dejanja.¹⁶

Podobne zahteve pa stavi pri vzgoji tudi don Bosko. Eden izmed vtisov, ki jih dobi, kdor obiše kak salezijanski zavod in zna z večšim očesom opazovati, je tudi ta, da se mu zdi vse ozračje v zavodu napolnjeno z veseljem. I. Bosku je bilo veselje neobhodno potreben činitelj za dosego uspeha pri vzgoji. Gojil je veselost vse svoje življenje. Začel je kot dijak, ki je z nekaterimi tovariši ustanovil društvo veselja in nadaljeval vse do tedaj, ko je pred smrtjo objavil rezultate svojih mnogih izkušenj in napisal besede, ki se jih je bil naučil pri sv. Filipu Neriju: »Dovolite otrokom, da svobodno skačejo, tekajo in razgrajajo, kolikor jim drago.« Po njegovih principih je nadziratelj podoben skrbnemu vrtnarju, čigar edina skrb je nuditi rastlinam zrak in svetlobo in obenem izboljševati zemljo, kadar ima take sestavine, ki se upirajo asimiliranju in rasti in da bi imele te rastlinice okrog sebe gorkoto in svetlobo, kar jim je potrebno, da se razcvetejo, prav zato Salezijanec kot vzgojitelj v prvi vrsti skrbi, da vse okrog njih ne-prestano diha pravo veselje. Od veselega razpoloženja pričakuje, da se odprejo mlade duše, bežijo pred samotnim dolgočasjem in jim po žilah zapolje življenje. Sredi veselja jih bo navajal, da vzljubijo svoje dolžnosti in prav sredi veselja se bo vzbujalo v srcih pravo veselje, da se bodo rada izročila njegovemu vodstvu. In kako zelo hoče I. Bosko, da ne vlada mrki janzenizem, ampak solnčna vedrost, zlasti v bogoslužnosti. To doseči si je prizadeval z lepimi in slovesnimi obredi, pri katerih naj bi vsi gojenci sodelovali. Zato ni maral službe božje brez skupne molitve ali brez petja; tudi ne, da bi bila cerkvena opravila neprilичno predolga, utrudljiva. Pač pa je nasprotno hotel, da naj bodo kratka, pridige živahne in jedrnate, obredi prikupljivi. Zahteval je, da ne sme manjkati petja in glasbe, cvetic in mične razsvetljave. In da bi vsa ta množica mladine zbrana v cerkvi bila mirna, pozorna zaposlena, se ni I. Bosko bal vpeljati marsikake nove posebnosti, če se je le dala spraviti v soglasje s spoštovanjem za hišo božjo. Predvsem pa je znal z zaupnostjo in ljubeznijo, ki ju je postavil za temelj kršč. pobožnosti, napraviti iz kapele prostor sladke in goreče molitve, tako da so se njegovi gojenci čutili srečne, če so tam preživeli uro duhovnega veselja.¹⁷

¹⁶ Bogoslovni Vestnik, stran 54.

¹⁷ A. Auffray: vzgojna metoda stran 13, 56, 58.

d) Družinska skupnost vzgojitelja z gojenci in gojencev med seboj.

Delovna šola ustvarja med vzgojiteljem in gojencem odkrito naravno, prijateljsko razmerje in odkriva vzgojitelju veliko bolj notranjost, duševno razpoloženje, duševne moči, izkustva, doživetje in mu daje možnost, da na tem naravnem temelju gradi skupno z učencem značaj in njegovo osebnost. Delovna šola pravilno umevana ne zametuje ne enega bistvenega potrebne- ga činitelja vzgoje, ne avtoritete, ne vzgojnega cilja, pa tudi ne vseh onih od narave danih moči, zmožnosti, pravic in svoboščin učenca, pač pa ustvarja pravilno razmerje med avktoriteto in svobodo volje; kaže se pa v delovni šoli družinska skupnost tudi v medsebojnem odnosu gojencev. Svoje šole imenujejo občestvene šole (Gemeinschaftsschulen). Ves razred, vsa šola naj bi bila kot družina, vsi so odgovorni za vsakega, vsak za vse. Že zunanja oblika razreda z mizami v polukrogu, naj spominja na družinsko razmerje, ki naj bi vladalo med učenci.¹⁸

In don Bosko? Da vprav njegov vzgojni sistem si sme lastiti zaslugo, da hoče ustvariti kolikor se da okrog gojenca pravo družinsko ozračje in sicer na podlagi pazljive skrbnosti, neprestanega prisrčnega stika med predstojnikom in gojencem in iskrene udanosti, ki družijo srca. Človek je naravno vezan na družino in potrebuje družine da se v nji razvije. Če pa kakoršnokoli naključje ali nesreča iztrga otroka iz tega naravnega od Stvarnika določenega miljeja, ima to navadno trajne usodne posledice in ovira razvoj otroka v popolnega človeka in kristjana. Dobro, pravi salezijanski vzgojitelj; če neizprosna smrt ali žalostne življenske razmere oropajo otroka brezprimerne sreče družinskega okrilja, mu hočemo mi ustvariti za nadomestilo novo družino; res je sicer, da ne bo naravna, marveč umetna, toda s svojo skrbno in iznajdljivo ljubeznijo, bomo našli primernih sredstev, da se bo otrok čutil domačega in se mu bo zdelo, kakor da bi bil še vedno pod domačo streho, ki jo je moral vsaj za nekaj časa zapustiti, in tako se bo lahko tudi v novem krogu nemoteno in krepko razvijal. Med vzgojitelji in gojenci naj torej vlada po principih I. Boska družinski duh dobrohotnost in dobrosrčnost, ki upošteva otrokovo slabotnost in nevednost ter zna ob pravem času zatisniti oči, tako da ne kaznuje brez potrebe. Vzgojitelj naj nikdar ne miruje, zanima naj se za gojenca, za njegovo zdravje, za njegove potrebe, težave, napredek in za vse, kar ga veseli in kar mu je drago; skrbno in neprestano naj pazi, da bo varoval gojenca pred pohujšanjem pa tudi pred drugimi nepravilnostmi, obenem pa naj gleda, da to nadziranje ne bo postalo moreče in zoprno.¹⁹

5. Uspehi delovne šole in don Boskove vzgoje.

Uspehi delovne šole je videti, da so na splošno nekoliko problematični. »Prav tukaj, ko govorimo o vzgojnem načinu in vzgojnem uspehu nove

¹⁸ Bogoslovni Vestnik l. c. 55.

¹⁹ A. Auffray: Vzgojna metoda stran 34, 76.

šole, moramo resnici na ljubo še enkrat poudariti, da je to kar pripovedujejo o lepih vzgojnih uspehih nove šole njeni prijatelji, treba sprejemati le s primerno previdnostjo... Res si je nova šola v marsičem priborila boljše vzgojne uspehe, ker je z nekaterimi tradicijami stare šole pretrgala, vendar ni treba, da bi ob misli na uspehe nove šole in na neuspehe svojega lastnega truda nad seboj in svojim vzgojnim delom obupavali. Tudi nova šola si mora priznati, da je vzgoja, ako jo resno vzame, tudi zanjo jako trd oreh«, piše dr. I. Demšar.²⁰

Ugodnejše sodi o njej posebno z ozirom na katehetski pouk profesor Bogovič rekoč: »Po vseh preizkušnjah se človeku pri katehetskem delu vedno bolj utrjuje prepričanje, da dosega v sodobnih razmerah svoj namen še najbolj psihološko delovna metoda. Ona upošteva psihološko dispozicijo, znanje, izkustva, doživetja, strukturo mladinske psihe, gradi na teh naravnih podstavkih in razvija tiste plasti v duševnosti, ki bi jih bilo treba v sodobnem življenju posebno oživetvarjati, to je versko etično aktivnost in religiozno življenjetvornost. Delovna šola kot šola intenzivnega zaposlovanja s predmetom in sodelovanja kot šola versko-etične dejavnosti (Tatschule) kot šola, ki goji versko-etično življenje ne le znanje (Lebensschule), zasluži vsekakor, da je vsak katehet temeljito poznan in dobro pripravljen uporabljati.

Delovna veroučna ura pravilno urejena je veselje za kateheta in mladino.²¹ Nevarno je pa eksperimentiranje. Takrat pa lahko ta metoda strahovito škoduje in razvija v duševnosti sile, ki ogražajo bistvene elemente kateheze t. j. nadnaravni značaj veroučne snovi (racionalizem) in božje avtoritativno stališče (subjektivizem).«

Delovna šola bo torej morala bolj kot jih kaže, šele pokazati svoje sadove. Drugače pa je z vzgojnimi uspehi I. Boska. »Če bi nam dopuščal prostor bi lahko pokazali s premnogimi posameznostmi in dogodki iz življenja sv. I. Boska, kako se je dejanski obnesla ta vzgoja. Zadovoljimo se kratko s pričevanjem njeega samega, temelječim na izkušnji. I. Bosko sam trdi, da ima preventivni sistem uspeh pri 90 na 100 gojencev; pa še nad onimi 10, ki so bili nedostopni in so se izvili vzgojiteljevemu vplivu, ni treba obupati. Če se ravna z njimi dobrohotno in obzirno kakor priporoča ta vzgojni sistem, bodo postali vsaj manj škodljivi za svojo okolico. Nešteto-krat smo že ugotovili, da so dečki odstranjeni radi tehtnih vzrokov iz salezijanskega zavoda ostali še vedno nanj navezani. Radi se spet vrnejo, da obiščejo svoje predstojnike, ker se spominjajo, da jih je v vsem vodila ljubezen in so ravnali z ljubeznijo tudi takrat, ko so grajali ali kaznovali; marsikateri pride spet k sebi in na pravo pot ter postane včasih tudi res dober kristjan. Da, še celo tisti, ki so moralno ali socijalno globoko zabredli in so postali javni grešniki, ali podivjani revolucionarji, ohranijo vedno na dnu srca, ki je bilo slabostno ali prevarano, prijeten in neizbrisen spomin na učitelje svojih mladih let: neznatna iskrica, skrita pod pepelom,

²⁰ Bogoslovni Vestnik l. c. stran 54.

²¹ Vzajemnost leta XXII, števil. 12, stran 248.

ki se na zadnjo uro — to se je opazilo že večkrat — spet razvname v žerjavico: spet se zbudi vest in z njo kesanje.²²

Resnično, iz zavodov in šol. I. Boska je izšlo že na milijone mladih ljudi, ki so s svojim poznejšim življenjem delali po ogromni večini vso čast svojemu velikemu očetu — poštenih, plemenitih značajnih ljudi, koristnih udov človeške družbe, izmed katerih so se eni odlikovali po naravnost junaških krepostih . . . v tisoče gre tudi število duhovnikov, ki jih je don Bosko podaril sv. cerkvi; saj jih je bilo že ob njegovi smrti okrog do 250.000. — Zavodi in šole don Boskove pa so dandanes razširjene po vsem svetu. V Španiji, bivši Avstriji, Angleški, Švici, po Francoskem, iz Evrope so se pognali Salezijanci že do skrajnih mej Afrike in Azije, se polastili Južne Amerike in vrgli svoje mreže v Čile, Paragvaj in Urugvaj in Brazilijo na Ekvador in Bolivijo, v Kolumbijo in Patagonijo in na Ognjeno zemljo.

Ali ni to čudovito? — Ali niso to silni duhoviti uspehi, s katerimi je kronana apostolska ljubezen don Boskova.²³

Sklep.

Sv. Janez Bosko, prosi za nas, da se po tvojem zgledu vglablamo v časovne potrebe, da pod varstvom tvoje priprošnje vodimo mladino do sreče!

²² A. Auffray: Vzgojna metoda, stran 77—78.

²³ Dr. M. Opeka, Ljubljana, Praedicate 1934, stran 67—68.

Deška predpubertetna doba (od 11. do 14. leta).

Ema Deisinger.

C. Prehod v dozorevajoča leta.

(Nadaljevanje.)

Predidoči poglavji govorita o tvorni dejanstvenosti dečka v predpubertetni dobi in o njegovem živem snovanju pri igrah, katere so deški naravi tako blizki in svojski; sedaj pa se ozrimo na trinajstletnika, ki prehaja v dozorevajoča leta, zasledujmo njegovo notranjo posledičnost, da se tako opazovaje približamo tisti skrivnosti njegovega negativnega čustvenega izžarevanja, katero fazo smo imenovali *n e g a t i v n o f a z o* te predpubertetne dobe.

Vsaka življenjska doba človeka ima posebne duševne znake, ima neki izrazito svojski predstavn in miselni svet. Tako je doba med 13 in 14 letom dečka doba telesnega in duševnega vretja, doba posebne duševne občutljivosti (senzibilnosti) za spolno območje, doba nervoznega hlastanja po tozadevni literaturi, doba duševne mlačnosti in netvornosti, — skratka, doba brez vzpona in zanosa.

Često sledi vsled zbanaliziranega pojmovanja spolnosti v duši doraščajočega dečka tragičen razkroj in razdejanje vseh dotlej nakopičenih

duševnih bogatíl, slede trenja, ki jih odzrcalja spolni razvoj v dušo trinajstletnika. Pričetek spolnega zorenja je doba, ki zahteva svoj večji ali manjši razpoloženski odtенок tudi v duši doraščajočega dečka. Nenadno se mu upre učenje, igre, pojema spoštovanje in avtoriteta do staršev in vzgojiteljev, deček postaja nestrpen, »živčen«, zlovoljen in neubogljiv, mnogo ostaja sam, ne mara za večjo družbo, v duši nastaja neka boleznost, kar se kaže v njegovi nezadovoljnosti in v njegovem godrnjanju, je hitro užaljen, brž postane malodušen, skratka značaj dečka se nam zdi popolnoma izpremenjen.

Prebujenje v spolnost ga draži, da stika po senčnih straneh tega predmeta, tako da se često umazano blato ulice prime njegove duše. V nobeni poznejši dobi niso tako nevarne za tega doraščajočega otroka brez duševnega zrelišča nenravne knjige in slike kakor v tej dobi, ko dečko šele vstopa v dobo spolnega zorenja ter ni v njegovi duševnosti še nikakega sledu, da bi svoj spolni gon mogel postaviti v službo erotične c e l o t e, katera zahteva poleg spolne tudi duševno godnost.

Kako potrebne so tedaj temu doraščajočemu otroku trdne in skrbne očetovske in materine roke ter roke vzgojiteljev, ki znajo voditi! Le žal, da često le-ti ne umejo signala te otrokove stiske. Filmske produkcije, šlagerska glasba, šund, nenravne slike, vse je dražljivo gradivo za kompleks seksualnosti. Ta nečedna kupčija s človeškimi strastmi se ne ozira na veliko okvaro, ki jo napravi na duši mladine. Samodopadljivo se zagovarjajo razpečevalci take »umetnosti«, češ, da je čistemu vse čisto, obenem pa dobro vedo, da se oglase v človeku podzavestne strune gonov, ki temno izzvenevajo, brž ko so se enkrat odzvale.

Par opolzkih besed zadostuje, da se zasekajo kot rezka disonanca v dušo otroka trinajstih pomladi, ko se v njem začno pretakati sokovi žlez in se bliža razvojna doba telesnega in duševnega zorenja. Od solnca vžarjeni nebosklon temní, misel razpreda temne upodobitve ob teh opolzkih besedah, ki mu še nedavno niso dosti pomenile. Umetelnih pregraj pa zopet ni mogoče zabiti pred otroka, da bi v tej občutljivi dobi bil varen pred vsakim pohujšanjem in zavajanjem od strani sveta, ali pa da bi mu bili prizaneseni veliki potresi in izpremembe, ki jih zanašata vanj svet in življenje, tako da bi bil večno ostal otrok. Braniti se pa sam tudi ne zna, ker mu manjka primerne m o r a l n e vzgoje. Moralna vzgoja je namreč vpad v osebno življenje otroka že v prvih letih njegovega življenja. Edini in osnovni cilj te vzgoje je, urejevati njegove nagonske težnje, globoko in intenzivno (jarko) poseči vanje tedaj, kadar gre za negativne strani človeške narave, dvigati ga moramo v moralno aktivnost, da ne postane že zgodaj suženj gonov.

Preveč govore nekateri seksualni pedagogí kakor Forel, Stern, Hodann i. dr. o seksualni samozadovoljitvi (onaniji) otroka že v prvi otroški dobi. Vsi so v tem oziru zgovorni kakor Freud in še bolj ustrežljivi, češ, da onanija v otroški dobi ni škodljiva, škodljiva je le zavest grešnosti v duši otroka. Odvzemimo torej greh in odpadle bodo kvarne posledice

onanije, kakor nervoznost, razdraženost in razna neuropatična obolenja. Dr. Max Hodann v svojih številnih seksualnih publikacijah, kakor: »Bringt uns wirklich der Klapperstorch?«, »Sexualnot der Erwachsenen«, »Bub und Mädel«, »Onanie weder Laster noch Krankheit« etc., vsepovsod zagovarja, da je onanija čisto naravna potreba zdravega otroka in torej brez okvare za telesno in duševno življenje otroka. Junaško se trka pred svojimi učenci, 11—13 letnimi dečki in deklicami, katerim skupno govori o spolnih vprašanjih, na prsi, rekoč: »Poglejte mene, kako sem zdrav in čvrst, pa sem onaniral, da morda še nobeden toliko med vami!« Toda verovanje v ta nauk je ne samo nevarno, ampak je temna in paleča zmota, katera nam neizprosno zastavlja vprašanje, kaj je prav za prav etično. V njem se neusmiljeno bijeta zdrava pamet in etičnost. Dr. Hodann trdi, da so nervoznost, histerija in druga neuropatična obolenja vzrok, da otrok onanira, ne pa obratno, vsled česar naj se otrok sprostí vsake duševne muke in mirno smatra onanijo kot nekaj povsem naravnega, kot naravno izživetje spolnosti. Tudi homoseksualnost ni dr. Hodannu nikaka spolna zabloda. Vse, kar je kot naravni zakon zapisano v človeškem srcu, je Hodannu samo privzgojena šara, ki se je moramo dokončno otresti. Zato tudi ne pozna čistosti in ne sramežljivosti, kaj še devištva, ki naj bi bilo vrednota. Sicer pa je tudi pri nas Žgečeva brošurica: »Ali spolna vzgoja res ni potrebna?« kaj veren odziv take miselnosti.¹

Pa pustimo tem svobodnjaškim seksualnim pedagogom to njihovo modrovanje nad razvalinami njihovih »močnih« gojencev, pospravimo tozadevne statistike o onaniji otrok ter se raje vprašajmo, kako bi se dalo to zlo odpraviti — kar Hodannu, kakor že rečeno, sploh ni nikako zlo in zabloda. V pomanjkljivosti spolne vzgoje v zvezi z moralno leži globok vzrok vseh teh žalostnih mladostnih zablod in grehov. Pedagogika v p r a k s i podaja ostavko za to predelikatno plat vzgoje.

Na svoji osebni poti se človek namreč pomika v smeri svojih potreb; zlasti na otroški stopnji imajo vse takojšnje zadovoljitve vsakovrstnih želja prav kvarne posledice, ker se otrok razrašča v egoista, ki ne mara biti prikrajšan za noben užitek.

Freud zatrjuje, da občuti otrok spolno slast (libido) že kot dojenček, ko sesa svoj palec na ročici in vleče svojo gumijasto dudo. Te funkcije imenuje Freud panseksualne. Otrokova seksualna vzgoja se začne že na tej stopnji, da posežemo v njegovo občutje slasti in ga navajamo na red in snago. Zlasti naj pazi mati, da pri kopianju dojenčka preveč ne dotika ob genitalni coni, da potem otrok sam ne skuša dati zadoščenja z dotikanjem, ker mu to povzroča slast, kar imenuje Freud autoerotični štadij. Taki slasti moramo že zgodaj postaviti meje in že v prvi otroški dobi je važno, da se otrokovo spolno življenje ne nagiba v napačen tir ter njegov podzavesten doživljaj slasti ne išče užitkov v kaki samozadovoljivosti. Zato

¹ Glej razpravo V. Kunstlja »Ob Žgečevi knjižici: Ali spolna vzgoja res ni potrebna?« v »Slovenskem Učitelju«, 1931, št. 5/6, str. 82.

je predvsem na materi ležeče, da z odločno potezo gradi na zdravju otroka, se stopnjo za stopnjo vživlja v njegovo duševnost, vodi in usmerja otrokove nagone ter tako pospešuje zdrav telesni in duševni razvoj svojega otroka. V prvi otroški dobi je treba posebne pazljivosti, komu zaupa mati svojega otroka, kadar se trenutno ne more sama pečati ž njim in biti poleg njega. V prvi vpraševalni dobi otroka mora mati s skrbnim in budnim očesom ter z zadrževano nežno rahločutnostjo in toplino svoje duše od časa do časa šepniti otroku na uho, kako Stvarnik ljubi čistost, to je tako čednost, da ničesar ne stori, pri čemer bi ga obdajal tesnoben notranji strah in bi mu angel varih govoril, da to ni prav. Podzavestno čuti otrok, da spada čistost k telesu, zato si pridno umiva obraz in ročice. Tako se otrok podzavestno navadi že vrednotiti čistost ter bo ta vrednota tudinavišji stopnji njegovega duševnega razvoja ž njim vred rasla in dobivala novo smer in svojo prav krepko pravo obliko prav tedaj, ko nastopi njegova spolna godnost.

Ta smer spolne vzgoje je mnogo boljša kakor pa razjašnjavanje spolnih skrivnosti, kakor to brezobzirno dela dr. Hodann, ki rahločutnemu otroku rani dušo, ne napravi pa ga dovetnega za idealno lepoto čistosti.

Čistost je milost, dana človeškim otrokom. Ne uglaši se ta krepost takoj spočetka v otrokovi duši, le tuptam naletimo na njene prve simptome. Otrok v predšolski dobi niti ne ve ne, kaj je čistost, tudi kasneje v šolski dobi ne more vedeti, kaj je čistost, dokler se vanjo ne zadene prvi vihar. Prava čistost je torej nastojna količina, ki raste, kadar se zaganja vanjo tuleč vihar in jo maje. Šele v napornem boju, ko se vihar spolnega nagona zaganja vanjo, jo zavojujemo in takrat je tudi ona zares človekova najvišja notranja lepota in moč, šele tedaj vzzari njen svod od one nepojmljive mistične lepote in krasote, o kateri govori sv. pismo. Šele taka čistost odpira vrata tisočerim drugim krepostim, s katerimi se začne potem tista odločilna veličina človeškega bitja in tista njegova notranja svetost, s katero so svetniške duše osvajale in reševale svet v odrešujoči ljubezni. (Spomni se na sv. Frančiška Asiškega, Katarino Sijensko, Ivano Arško, Sv. Terezijo Deteta Jezusa etc. in na nešteto drugih velikih svetniških osebnosti, na katerih je prebogata katoliška Cerkev!)

Otrokovo srce je zgodaj dovetno za idealno lepoto čistosti, čeprav še ne ve, kaj je prav za prav čistost; čistost pa njegovo otroškost ohranjuje vedro in jasno, da je otrokovo srce polno brezskrbnega smeha in radosti. Ali ni kruta prevara in naravnost zločin nad otrokovo naravo, ako otroku podajamo na njegovo prvo vprašanje, odkod da je, zgolj fizičen spolni pouk in razjašnjavanje, pozabljamo pa na celotno in zaključeno spolno vzgojo, ki ima svoj centrum v čistosti, pozabljamo predvsem na to, da ima čistost tisoč in tisoč najfinejših in najnežnejših odtenkov, iz katerih je stkano naše notranje življenje. Nravno načelo notranjega življenja zahteva prav vse te najfinejše in najnežnejše odtenke čistosti, ki se spoje in razrastejo v celoto šele v dobi polnega duševnega in teles-

nega razvoja in tako dograde človekovo osebnost. Nihče, ki ne živi čisto, se ne more razviti v dovršeno osebnost.

Bolj ko anatomsko potankost spolnega pouka, kakršnega podaja šolskim otročičem dr. Hodann, je otroku potreben n r a v n i p o d v i g. Vzgoja k idealni lepoti čistosti bo otroka dvignila najprvo k n r a v s t v e n e m u spoštovanju lastnega telesa ter k n r a v s t v e n i t e n k o č u t n o s t i, kar bo tem ugodneje pospeševalo razvoj vseh njegovih duševnih sil.

Čistost je ona višja in najpomembnejša krepost, ki dobiva svojo maksimalnost vrednote sporedno s spolnim nagonom, po lestvici, v kolikor namreč ta gon krepimo, premagujemo vsako spolno poželenje in vse, kar k temu napeljuje, da zlasti ničesar ne storimo in ne želimo, kakor tudi z naslodo ne mislimo, kar je Bog z ozirom na razmnoževanje človeškega rodu dovolil in posvetil s a m o v zakonu. Čistost v zakonu pa še posebno zahteva, da si zakonca ohranita d o s m r t n o medsebojno zvestobo in spoštljivost ter ne storita ničesar, kar bi bilo proti misteriju življenja, proti namenu, svetosti, lepoti in vzvišenosti, katere je zakonu dal Stvarnik z zakramentalno vezjo.

Uporaba spolnega nagona izven božje sankcije zakona, v namen, da se uteši le gola telesna slast, je drzna kršitev naravnega in božjega reda in zatorej greh, ki smrtno razjeda dušo.

Čistost pospešuje zdrav človekov duševni in telesni razvoj, krepí njegovo voljo in ga dviga k osebnosti. Vsak odklon od čistosti se takoj vidno javlja v življenju posameznika in ima za posledico, da gineva od dne do dne hitreje njegova duševna sila, volja postaja od dne do dne slabotnejša; kakor notranja gniloba se razlije po duševnem življenju in se odtod razliva tudi na telesni organizem, kjer povzroča razdor živcev in splošno izžitost.²

² O slavnem Leonardu da Vinci-ju se pripoveduje, da je iskal le-ta nekoč za svojo nesmrtno sliko »Zadnja večerja« pripraven model za Kristusa. Dolgo je iskal okoli; v razna mesta in vasi ga je gnalo to iskanje za modelom. Končno je vendar le našel, kar je iskal. Neki Italijan po imenu Pietro Bandinelli je imel tako čist obraz in tako plemenite poteze na njem, da je bilo Leonardu da Vinci-ju takoj jasno, da se ta mož še ni omadeževal z nerednim življenjem. To je bil tako lep obraz, kakršnega Leonardo da Vinci še ni videl v življenju doslej. Takoj si ga je zaželel za model ter ga naprosil, naj mu služi za model Kristusa. Radevolje mu je ta mož ustregel. Delo se je sijajno posrečilo in spada med najgenijalnejše umetnine vseh vekov.

Nekaj let nato je Leonardo da Vinci potreboval za neko drugo svojo sliko model, ki bi predstavljal Judeža Iškarijota. Zopet se je podal Leonardo da Vinci na pot iskanja. Precej dlje je to pot Leonardo da Vinci iskal ta svoj model. Razne okraje, mesta in vasi je že obhodil, a zaman. Vse gostilne je že oblezel, njegove oči so obvisle na slehernem popotniku, na vsakem beraču, na vsakem še tako zapitem capinu, toda še vedno nič pripravnega. Končno zaide v neki najbolj zapuščen predmestni okraj, kjer naleti v umazani ulici na razcapanega berača, ki je bil po vsem videzu tudi moralično popolnoma propal. Najmanjša sled človeškega dostojanstva se je porazgubila na tem obrazu, kajti ta obraz berača je očitoval toliko notranjo gnilobo in toliko zastrupljenost z grehom, da se je Leonardu da Vinci-ju zdelo to bitje najpripravnejši in najprimernejši model za Judeža Iškarijota, saj je prav tak obraz iskal že dolgo. Povabi berača na dom. Delo se začinja. Čim dalje je Leonardo da Vinci delal na tem modelu

Z golim podrobnim spolnim poukom pa se ne more razodeti svojska moč čistosti in se stopnjevati do one vzvišene lepote, na katero bi človek naperil vsa svoja stremjenja, katera vrednota bi mu razprla najvišja obzorja duhovnosti, razkrila najvišje perspektive duha in spočela vsa svetostna nastrojenja v duši. Naravoslovno podajanje spolnega pouka brez postopne spolne vzgoje, ki ima svoje težišče v čistosti, nekako zastrupi in umaže otroka. Žal, da si dandanes marsikatera pohota odeva videz nečesa čisto naravnega in hoče s tem pridobiti celo priznanje moralne vrednosti.

Pri človeških otrocih je že tako, da mora biti vsak dober nauk zapečaten z živim zgledom, ako hočemo, da se odraža v otrokovem čustvovanju in njegovi dejavnosti. Kino, gledališče, šlagerji, šund, razne revije, tako zvani magacini, danes sploh o čem drugem ne govore, ko o osladnem erotičnem vrtu in dražijo spolnost. Deček, ki stopa v dobo zorenja, ima prav to posebno šibko točko, da megleno tipa in tava za snovjo, ki obravnava spolno poprišče. Skrbno nadzorstvo staršev in vzgojiteljev nad njegovim čtivom bi ga obvarovalo marsikaterega duševnega trenja in zla. Lepo čtivo, ki povzdiguje čistost, bi ga odvrnilo od marsikaterih zablod in podprlo njegovo hotenje za dosego tega ideala.

Življenje dečka na tem prehodu je podobno razpenjenemu valovju, ki nekam teži, pa ne vé kam, išče neke smeri, pa se sproti izgublja sam v sebi. Vsekakor je ta razvoj pri kmečkem otroku bolj naraven ko pri mestni mladini, ker okolje na deželi ne pozna toliko dražečega mamila in toliko umetelnega gradiva za draženje spolnosti ko šumno mesto in predmestje. Kmečki deček tozadevno vprašanje motri bolj enotno z naravo, okoriščujoč se z opazovanjem v njej. Temu nasproti dozoreva njegov proletarski vrstnik v mestu in predmestju vse bolj bohotno, podobno kakor plevel, brez duševne uravnovešenosti, z občutkom odpora proti ljudem in okolici, zatekajoč se često v zadnje najusodnejše pribežališče — v samozadovoljitev, kjer usiha njegova otroškost kakor kaplja v vročini. Temni demon libidinoznega občutja sprostre svoja krila nad njimi še pred njihovo spolno godnostjo, tako da nedozoreli usihajo.

Temu se ne bomo čudili, če pomislimo, kako je danes vse vzdušje v mestu zastrupljeno, kako je razen šund po knjigah etc. rafinirano preračunan na dražljivost seksualnosti, da podzavestno učinkuje na seksualni gon, še huje pa zastrupljajo mladino slabi zgledi in slaba tovarišija. Nikdar zatorej ne sme mati prepustiti golemu slučaju, da bi otrok kje na ulici od izprijenih tovarišev pobral skrivnost o materinstvu in očetovstvu, kar

odkrival potezo za potezo na obrazu tega modela, tembolj ga je strahoma presenetilo, da je prav ta model služil njemu nekoč za model Kristusa pri njegovi sloviti »Zadnji večerji«. Strahoma je odkril v teh izprevrženih potezah nekdanje lepe poteze tega obraza.

Nekaj let razuzdanega življenja je zadostovalo, da je uničilo vso lepoto obraza in vtisnilo vsemu njegovemu bitju ostuden pečat popolne fizične in moralne propalosti.

bí mu morala podati edinole ona sama s sveto spoštljivostjo in izbrano besedo ter le toliko, v kolikor je primerno njegovi starosti. Vsaka razjasnitev spolnih vprašanj zgolj s fizične strani ima za otroka lahko izredno kvarne psihološke posledice, da se mu ubije ves idealizem ter vera v človekovo večnostno vrednost, tako da ta razjasnitev ne pomeni nič drugega ko ugotavljanje in potrjevanje nekega živalskega nagona, ki ima samolastno pravilo in svoj naravni zahtevek izživljanja. Pri doraščajočem mladostniku, ki je vprežen v naporno telesno delo, kakor n. pr. mladina na kmetih, ki ve za svoj p o n o s d e l a , se ta prehod v dozorevajoča leta odigrava manj hrupno in napeto. Vobče je po vojni zavel nov čas, ki je stopnjeval le strojno delo, da namreč človek vse sile porabi za streženje strojem, po napornem delu pa njegova k t lom uklenjena misel hiti za pozabo v vinu in alkoholu. Napredek v tehniki, ki je zaslužnil proletarca, se je po vojni razmahnil tako, da je s produkcijo v tehn. delu proletarca duhovno popolnoma razlastil ter ga nato kot telesnega in duševnega brezposelneža vržel v največjo socialno in moralno bedo. Na zunaj pa je to usoden udarec človečnosti. Doraščajoči otroci takega okolja, ki sedajo od beraštva zlomljeni dan za dnem za prazno mizo, upali in blede v obraz, so izpostavljeni tem hujšim nravnim nevarnostim. V takih razmerah čim dalje bolj kopni verski in moralni čút, v vzdušje razvratnih mikavnosti potaplja potem ta doraščajoči otrok svojo usihajočo mladost. Pa ne zgolj stanovanjska stiska, beda, prepiri in kletvine, ki domačujejo v njihovih beraških bivališčih, temveč slabi zgledi in umazano govorjenje, kakor tudi izprijena tovarišija izženo kaj kmalu občutljivi čút sramežljivosti iz otrokove duše, da umira ta čút pozabljen kakor pes za plotom.

Ves kvarni vpliv pa ni mogoče preprečiti, kajti otrok je socialno bitje in se spaja z življenjem, ki vrvi okrog njega. Zato spolna razjasnitev ni dovolj, da bi reševala doraščajočega otroka pred kvarnim vplivom ulice, pač pa primerna spolna vzgoja, ki naj bí podzavestno otroka že zgodaj navajala na nravno čistost ter s tem dala narodu in človeštvu gotovost velike nravne enotnosti. Visoka šola čiste duhovnosti, katoliška Cerkev, pozna v tem oziru najučinkovitejše sredstvo — asketizem, s katerim edino moremo v človeku obnavljati svet etičnih in moralnih vrednot in jih pomnoževati. Asketizem (zdržnost) je zato najuspešnejša premočrna reakcija proti spolni razvratnosti in duševni kaotičnosti sedanjega veka.

Nikakor ne smemo biti ravnodušni, kadar zapazimo, da nam otroške oči pričajo o prezgodnjem poznanju življenja in o prezgodnji zrelosti. K temu največ doprinaša sedanja »moderna« doba, ki hoče vzgoje otroka v duhu časa in mu zato žlobudravo govori o spolnem vprašanju in spolnih skrivnostih. Spolni gon zahteva po svojem bistvu etičnega vrednotenja. S simpatičnim gradivom o čistosti moramo ta gon posvečavati, ne pa z grobim naturalizmom in grdo prozo polniti vsebino knjig, ki zadeva spolno območje. Celó v leposlovno literaturo se je vgnedila ta, naturalistična epidemija, kjer je svojo pohotno razbolelost skrila pod umetniški plašč.

Prehod v dozorevajoča leta je kratka etapa med predpubertetno dobo in dozorevajočimi leti, etapa, ki zahteva skrbno nadzorstvo nad otrokovim čtivom in njegovim življenjem, razumevanje njegovega položaja, napolniti moramo njegovo duševnost z najbolj iskanim gradivom, polnim najlepše etične iznajdlivosti (invencije). Dočim otrok začetkom predpubertetne dobe še ni pojmovno doumel besed, ki govore o spolnem življenju ter njegov vedri optimizem še ni tičal v tozadevnih razglabljanjih, moramo v doraščajočem otroku, brž ko se pokažejo prvi signali njegove negativne nastrojenosti, pregnati njegove čemerne misli ter ga ne le duševno, temveč tudi telesno zaposliti z izvestnimi nalogami, da tako njegovo miselnost odvrčamo od spolnosti. Še bolj pa moramo njegovo stremenje naperiti (intencionirati) na plemenite vzore, da ga pridobimo za npravstveno aktivnost. Čeprav okolje in ozračje duha sedanjega časa nista povsem naklonjena religioznim in etičnim vrednotam, tembolj pa je zato naloga doma in šole in vsakega posameznega vzgojitelja, da trdo piše vsako, še tako drobceno misel dobrega v srce mladine, da bo ta mladina ob zori svoje zoritve in v prvih viharjih našla v sebi dovolj moči za rast v npravstvenost. Tem doraščajočim otrokom, ki so se pravkar še neugnano podili po ulicah in šolskem dvorišču, preplezali vsako ograjo in dosegli vsakateri vrh drevesa in merili s temi svojimi predvajanjmi svoj pogum in samozavest, ti otroci, ki so še pravkar pretaknili vsako kotanjo in stikali za čudesi enajste šole, napravili vsaktero poniglavščino in hudobijo, tem otrokom je treba vse drugače govoriti, kadar se pokazujejo na njih znamenja tiste njihove negativne nastrojenosti ter jim misel z neprikrito radoznalostjo že uhaja v skrivnost spolnega področja. Če poudarim, da je treba govoriti njim prav posebno rahločutno in obzirno, bo vsak vzgojitelj prisluhnil in se zamislil, češ, kakšne so tiste besede, ki segajo v globino dečjih src, ki so svetlejše od katerihkoli drugih besed, ki segajo skrivnostim do dna in vendar dušo ne omadežujejo; kakšne so torej tiste besede, ki se bore za lepoto in vrednoto človeške narave?

(Dalje.)

Samovlada v vzgoji.

Krista Hafner.

(Konec.)

Otrok pa, ki se mlad ni navadil podrediti svoje volje tuji volji, je tudi v življenju nikoli ne bo mogel. Slabič, suženj svojih gonov bo stopil v življenje in bo nesreča vsej svoji okolici. Ni hujšega, ko živeti v družbi nesrečneža, ki živi le svojemu kultu, svoji zabavi, ki vidi vsepovsod le samega sebe, nikoder pa ne soljudi.

Oni, ki propagirajo avtonomijo otrokovo, vidijo vedno med voljo vzgojiteljevo, ki vpliva od zunaj s silo ali zvijačo na otroka, in med voljo otrokovo nepremostljivo nasprotje. Ob volji odraslih, se jim zdi, mora odpovedati vsa volja otrokova. Avtoriteta ima po njih namen, da ubije vso voljo otrokovo. Moj Bog, in vendar koliko sile, koliko volje in odpornosti je v kmetskem možu, ki mlad ni poznal božanja, ampak le strogo avtorita-

tivno besedo očetovo! Kako malo odpornosti pa je dostikrat v meščanu, ki je v mladosti živel kot bog sredi družine, ki ga je obdajala, ali pa je kot delavski otrok bil prepuščen samemu sebi in cesti, da se je vzgajal sam. Prvi vihar življenja ga podre, prva sapica ga izkorenini. Ali kdaj slišimo o samomorih na kmetih? Izmed sto slučajev odpade morda eden na kmete, ostalih 99 je pridržanih mestjanom.

Pa bodo pristaši avtonomije otrok ugovarjali: kaj pa veliki Američani Ford, Horst i. dr., ki so bili že v najnežnejši mladosti prepuščeni samim sebi, pa so se vendar povzpeli na takšna ugodna stališča? Mimo tega, da so si ta stališča priborili skoraj v vseh slučajih z brezobzirnim, brezvestnim odiranjem svojega bližnjega, — kar nikakor ne more biti cilj vzgoje, — vidimo, da se niso vzgajali sami, ampak jih je že mlade s kruto roko vzgajalo življenje in jim je bila borba za obstanek ona silna avtoriteta in moč, ki jim je oblikovala voljo in silo duha in telesa. Z njimi v nasprotju pa vidimo mlade Američane današnje dobe, ki so jih vzgajali že po novih načelih samovzgoje, avtonomije. In kaj vidimo? Ta mladi rod se zmlada ni privadil žrtvi in odpovedi, pa je tudi zdaj ne more nase vzeti, ampak gre rajši na pot zločina, ker se tam udobneje in razkošneje živi. Skoraj vsi zločinci po ameriških ječah so mladi ljudje, vzgojeni najskrbneje po načelih moderne šole. In nemška mladina, ki je bila tudi že vzgojena po sodobnih vzgojnih načelih? Saj je znano iz predhitlerjevske dobe, da se je po večjih mestih Nemčije, zlasti po Berlinu, nahajalo vse polno zakotnih barov in javnih hiš, ki so jih povečini vzdrževali judje. Glavni obiskovalci teh lokalov pa so bili mladi ljudje. V Berlinu že skoraj ni bilo 13—14 letnega fanta ali dekleta, ki ne bi obiskoval teh zabavišč. Tam so se javno vršile strašne stvari; te divje orgije so celo filmali in jih javno razkazovali po mestu. Mladina je bila sicer vzgojena po načelih samovlade; ko pa bi bila morala to samovlado udejestviti, je odpovedala, in se je nebrzdano vdala miku užitka. Morda je bil eden velikih vzrokov, da so se tudi resni možje v Nemčiji tako brez upora vdali Hitlerjevi vladi, vprav v tem, ker je le-ta z eno samo odredbo razpustil vse te hiše, v katerih je propadal mladi nemški rod. To so pojavi, ob katerih se mora resno zamisliti vsakdo, ki hoče biti zares vzgojitelj.

Načelo o avtonomiji otroka je torej zgrešeno. Če pa je to načelo zmotno, kaj torej sedaj? Mar se naj res zatečemo k metodam saškega prosvetnega ministra? Naj bo li šiba res edina rešitev vzgojnega dela?

Res, da je tudi šiba morda včasih potrebna, toda le včasih. In mi učitelji bomo njeno uporabo prepustili staršem, da oni po svoji uvidevnosti presodijo, če je kdaj potrebna. To je kakor nevihta ali vihar v naravi, ki le malokdaj koristi, navadno le škodo povzroča. Šiba ubija otrokovo osebnost, ona otroka dresira in ga ne vzgaja. Dresura pa ne more biti cilj vzgojitelja in tudi potrebna ni. Res, da je tudi navada (dresura) ona sila, ki človeku marsikdaj pomaga skozi življenje, toda osebnosti se ob njej ne vzgajajo. Dresura je ekstrem, ravno tako zmoten in morda še bolj, kot je samovlada, avtonomija otroka.

Kaj torej?

Med samovlado in dresuro je še tretja, srednja pot, na katero so krenili že vsi razumni pedagogi. Ni nova, že zdavna smo jo poznali, le da je v zadnjih letih prišla ob veljavo. Zdaj so jo pa zopet vzeli iz ropotarnice, jo očistili in spoznali njeno pravo vrednost. To je otrokovo tesno sodelovanje z vzgojiteljem. Otroka ne smemo in ne moremo prepustiti, da se vzgaja sam. V otroku živita dve volji; ena trenutna, ki je odvisna od njegovih gonov, druga osrednja, globoka, ki pa se je zdaj še ne zaveda. Vzgoja mora sprostiti drugo od prve. Mora jo sprostiti in okrepiti. To je njena naloga in dolžnost. Prava avtoriteta torej ni v nasprotju z otrokovo voljo. Ona mu nasprotno pomaga, da si svojo voljo sprosti, da zmaguje nad trenutnimi slepimi instinkti, ki ubijajo v njem pravo voljo. Zato pa je treba tesnega sodelovanja med vzgojiteljem in gojencem. Skupaj bosta prišla do cilja, če pa bosta hodila vsak svojo pot, bo eden — navadno otrok — gotovo zdrknil v prepad.

Za tako sodelovanje — ki je najtežja oblika vzgoje — pa je treba s strani vzgojitelja mnogo uvidevnosti, velikega spoznanja otrokove duše in brezmejne velikodušnosti. Vpliv od zunaj na otroka mora biti, avtoriteta mora biti, toda gola sila prave avtoritete ne bo rodila. Saj je vendar v otroku toliko sil, skritih v njegovi globini, ki se jih sam ne zaveda. Drevo je dostikrat polno soka in poganja divje mladike. Pravitako pa je tudi v otroku polno neugnane sile, ki pa je prečesto znanilka velikih duševnih vrednot. Spoznati otrokovo dušo: Kdo si upa trditi, da se mu je to posrečilo? Toda spoznavati jo mora vsakdo in po tem spoznanju uravnati svoje ravnanje. Vzgoja zahteva silne inteligence, sicer vzgojno delo ne obrodi sadu. Včasih je prav, če otroku svojo voljo vsiliš, toda ne vedno. Tvoja sila bo le prerada rodila v njem trmo. Vedno je bolje, če pripraviš otroka, da sam sprejme tvojo voljo za svojo — da skupno sodelujeta. Ne samo z grožnjo, čeprav je tudi ta večkrat potrebna, ampak s tem, da apeliraš na boljša čuvstva v njem, boš otroka pripravil do tega, da se bo vdal tvoji volji. Zakaj v vsakem otroku so skrite vzmeti, ki jih pameten vzgojitelj mora znati sprožiti. Otrok je vedno dovzeten za vzvišena čuvstva. Sam sicer ne pride na nje, toda če ti apeliraš nanje, se jih bo zavedel in jim bo sledil. Dostikrat skriva, kar je najboljšega v njem, toda vzgojitelj mora te lastnosti odkriti in jih znati izrabiti — to je visoka umetnost vzgoje.

To je inteligenca, ki jo zahteva delo od vsakega vzgojitelja. To tesno sodelovanje med otrokom in vzgojiteljem pa zahteva od zadnjega tudi veliko srca. Otrok mora čutiti, da ga ljubimo; da vse, kar zahtevamo od njega, zahtevamo le iz ljubezni do njega, iz vidika na njegov poznejši blagor. V tem spoznanju mu bo tudi žrtev in odpoved postala lahka in jo bo voljno nase vzel. Potem avtoriteta zanj ne bo več breme. Zakaj taka avtoriteta je le višja oblika ljubezni. V ljubezni pa se bo otrok rad, proustvoljno vdal vnanji sili in ta ga bo sprostila.

Irsko šolstvo.

Dr. L. Sušnik.

Ljudske šole.

(Dalje.)

V Svobodni državi irski je osnovni pouk organiziran v narodnih osnovnih šolah (ki so bile prej povečini zasebne katoliške); dostopne so (po angleškem načinu) otrokom vseh veroizpovedi, toda upravlja jih v splošnem krajevni duhovnik one vere, ki ji pripada večina učencev dotične šole. So torej v praksi verske z oficijelnimi izpiti in nadzorstvom. Tako je vodstvo kat. šol navadno v rokah župnijske duhovščine. Ta imenuje učitelje in jih ev. odstavlja. Škof potrjuje nastavitve in rešuje prizive v disciplinskih sporih. Sploh je zelo malo kat. učencev, ki obiskujejo nekat. osnovne šole. Je sicer še nekaj malega nevtralnih šol, ki jih je ustanovila angleška vlada med l. 1840 in 1880, a še te bodo kmalu prešle v sedaj uveljavljeni sestav verskih šol.

Lastninska pravica do osnovnih šol, ki so jih ustanovili katoliki, jim ostane skoraj vedno zajamčena in kat. značaj pouka je vseskozi zagotovljen po prisotnosti kat. učiteljev, ki uporabljajo knjige, katere ne morejo žaliti verskega prepričanja katoličanov. Za poučevanje verouka je dobro poskrbljeno (celotno zaokrožen pouk že po l. 1900 po sklepu sinode) in nadzorstvo nad njim je poverjeno kat. duhovniku pod kontrolo škofov. Državni jezik v šolah je irščina, a po ustavi je tudi angleščina priznana kot uradni jezik. Pouku irščine v šolah, ki je bila od 1830—1880 iz njih izključena, se posveča posebna skrb in od l. 1922—1925 je dovršilo ca. 5000 učiteljev posebne tečaje v ta namen. Tudi kot učni jezik v drugih predmetih osnovnih šol se je irščina uveljavila, kjerkoli je bilo mogoče, in se s podporo države čedalje bolj širi.

Učiteljstvo plačuje v celoti država: učitelji prejemajo od £ 170—460 (funtov šterlingov), učiteljice od £ 155—360, pri specialni kvalifikaciji (posebni enoletni tečaji, univ. diplome, višja ped. spričevala itd.) še £ 8 do 30 več. Upravniki šol dobe pri 30—120 učencih še posebno doklado po 10 šilingov na otroka, pri večjem številu pa po 5 šilingov. Precej osnovnih šol vodijo učeči verski redovi. L. 1926 so n. pr. vstopile verske šole irskih krščanskih bratov v drž. šolski sistem. Te šole in njih učitelji dobe sorazmerno s stroški pri drugih šolah iste prejemke odn. podpore. Tako se je stanje šol in položaj učiteljev po vojni izredno zboljšal (srednja plača £ 330).

Edina denarna obveznost, ki ostane krajevni osnovni šoli, je skrb za opremo, popravo in vzdrževanje šolskih poslopij in v glavnem $\frac{1}{4}$ stroškov za zgradbo ali zboljšanje stavb (v sev. Irski $\frac{1}{3}$), a tudi to se navadno lahko krije iz doklad za upravnika. Javne podpore znašajo ok. 98% vseh izdatkov.

L. 1929 je obiskovalo osnovne šole (ca. 6000) v svobodni državi 515.000 otrok (491.000 kat.), v sev. Irski pa (ca. 2000 šol) 199.000 (72.000 kat. — najbolj kompaktna skupina). Obisk se je povečal v obeh po l. 1921

od 73% na 84%. V osnovnih šolah je bilo 11% učencev, starih vsaj 6 let, 84% starih od 6 do 14 let in 5% nad 14 let. Kat. osnovnih šol je na Irskem 5700. Na 100 kat. učencev v osnovni šoli jih hodi v zavode s kat. vodstvom 95.

Zakon iz l. 1926 je vpeljal šolsko obveznost do 14. leta, a pri tem zajamčil pravice družinske vzgoje in versko svobodo; nadaljevalna šola bo trajala po pripravah iz l. 1930 do 16. leta. Učni načrt se je zboljšal in daje učiteljstvu več svobode. Naklonjena uprava je razširila l. 1925 javne dajatve na osnovne šole vseh verskih kongregacij.

Medtem ko je sistem interkonfesionalne šole, ki ga je na Irskem po l. 1831 pospeševala angleška vlada, v svobodni državi po l. 1921 doživel poraz na vsej črti, celo v normalkah, se je v severni Irski zopet obnovil, a ne da bi imel še kak vpliv na katoličane. Od 260 učencev v nevtralni normalki v Belfastu so bili l. 1930 le 3 katoliki, tako da je bil boj katolikov za izrazito kat. vzgojo učiteljev res uspešen.

Vlada v Belfastu, sestavljena povečini iz kalvincev in anglikancev, je poskusila l. 1923 s svojim »Education Act« podržaviti (sekularizirati) nadzor šol in kat. učiteljev na svojem ozemlju; postavila je v to svrhu tudi nove pokrajinske oblasti. Takoj so se vse osnovne šole uspešno uprle tej politiki in odklonile, da bi dale svoje šole in zlasti izbor učnega osebja pod to kontrolo. Posledica je bila odtegnitev vsake podpore za zidavo novih šol. Prot. šole so imele manj odporne moči in prehajajo polagoma v državni šolski sestav. A načelo nevtralnosti in sekularizacije se je zdelo celo prot. družinam tako nesprejemljivo, da so prisilile svojo vlado, da je zopet v bistvu vzpostavila z več odloki od 1925—1930 poroštva verskega nadzorstva, ki ga je bila začasno ukinila. L. 1930 so bile delno vzpostavljene tudi državne podpore za zidavo kat. osnovnih šol. V vseh bistvenih točkah ima sedaj kat. šolstvo vseh stopenj, čeprav ne vedno s prav izrečnimi zakonskimi določbami, zajamčen svoj verski in samoupravni značaj. Navzlic tej svobodi pa dobivajo katoliki pravične podpore za svoje šole. V ostalem je splošna irska sinoda obsodila zadržanje kat. družin, ki, sicer v prav majhnem številu, pošiljajo otroke v prot. šole. —

Kar se tiče priprave učiteljev, je vzdrževala prej angleška vlada tudi 5 drž. učiteljišč. Nova vlada je pa ustanovila v zvezi s kat. škofi nove zavode za vzgojo in izobrazbo bodočih učiteljev z irskim učnim jezikom po srednjeevropskem zgledu. Pouk v njih traja po dovrstitvi srednje šole (z 18 leti) 2 leti, vodi pa ta učiteljišča in pripravne kolegije duhovščina (svetna in redovna). Večino stroškov za šolanje in vzdrževanje učiteljskih kandidatov nosi država. Odslej se vzgajajo vse učne moči za kat. šole na kat., od države podpiranih normalkah. Vsako leto dovrši te šole ca. 320 učiteljev. Dana jim je tudi možnost, da gredo na vseučilišče in dosežejo razne višje pedagoške diplome.

L. 1930 je štela Irška 4200 učiteljev in 6050 učiteljic osnovnih šol z redno dovršeno normalko (razen nekaj malega, ca. 20% učiteljic). Vštete so tu članice verskih kongregacij, ki vodijo 502 šoli.

Je še več drugih kat. zavodov za defektno in zanemarjeno deco: šole za gluhone, poboljševalne šole i. dr. Šol za zaostale otroke je še premalo, a se ustanavljajo nove.³

Srednje šole.

Na Irskem ni in ni bilo nikoli državnih srednjih šol. Protestantške šole, ki so bile po reformaciji od 1560—1829 edine zakonite pod angleško vlado, so bile sicer vedno v tesni zvezi s prot. oblastmi, vendar pa niso bile, kakor tudi ne anglikanske (zlasti na severu), dejansko last države ali podrejene civilni oblasti, temveč so privatne, verske in samostojne; pri tem pa dobivajo javne podpore in zato prevzemajo zmerno javno nadzorstvo in deloma učni načrt.

Ta sistem podpor, ki ga je uvedla Anglija l. 1878, traja z nekaj spremembami še danes ob sodelovanju ravnateljev kolegijev in obeh irskih vlad. Ker je to sodelovanje prijateljsko, je razmerje med državo in zasebnimi zavodi raznih konfesij ostalo dobro in skoraj vsi prejemajo podpore, — lahko jih pa vsak čas odklonijo in s tem tudi vse, kar je s tem v zvezi.⁴

³ Cf. Department of the Interior, Bureau of Education, Washington, D. C.: Education in the Irish Free State. Prepared by Department of Education. Irish Free State, July, 1925. — T. Corcoran, S. J., Les Écoles catholiques en Irlande. — The Catholic Schools of Ireland, Louvain 1931. — »La Croix« 31. dec. 1933, 1.—2. jan. 1934.

⁴ Gl. J. O'Meara, S. J., La Liberté subventionné en Irlande — Problèmes d'Éducation dans l'Enseignement Secondaire (Publié par la Fédération Nationale de l'Enseignement Moyen Libre de Belgique), Bruxelles 1931, Tome I., str. 342—345. — T. Corcoran, S. J., L'Enseignement secondaire catholique en Irlande, l. c. T. II., str. 176—184.

(Dalje.)

Izobrazba naroda

Še nekaj vojnih spominskih odlomkov.

Ivan Hribski.

Dne 28. junija l. 1914 me žena nenadoma zbudi iz popoldanskega spanja. Prejšnji teden sem namreč tekal od šole do šole, bil sem zelo truden, in sem se bil po kosilu proti svoji navadi vlegel v posteljo. Ženina novica me je pretresla. V prsih me je zbodlo. Vojna bo — mi je šlo skozi mozeg. In res! Čez mesec dni, t. j. 29. julija istega leta sem se že poslovil od doma. Kakšno je tako slovo, zapuščati doma ženo in 6 majhnih otrok pa odhajati na vojno, si more predstavljati samo tisti, ki je kaj takega sam doživel.

V Ljubljani sem bil stopil še k tedanjemu vitezu K., da bi bil zvedel, če sem morda predlagan za oprostitev. Spominjal sem se še, da sem moral kot nadzornik še pred pol letom predlagati nekaj učiteljev, ki bi bili za slučaj mobilizacije potrebni doma. Med drugimi predlaganci sem bil navedel tudi svoje ime. S tedanjim pisarniškim ravnateljem Abramom sva poiskala zadevni akt, toda bil sem črtan iz akta. Poparjen sem odšel na dvorišče šentpeterske vojašnice, kjer so nas vpisovali in dodeljevali k posameznim edinicam. Drenjati se nisem maral. Šele po dveh urah sem bil prišel na vrsto. Dodeljen sem bil kot navaden nadomestni rezervist k 17. štabni stotniji 28. diviz. poveljstva. V Ljubljani smo

ostali še 14 dni in se pripravljali na odhod. Nastanjeni smo bili v hlevu poleg sladkorne tovarne na Poljanah. Prva moja vojna služba je bila — ordonančna. 28. diviz. poveljstvo je bilo nastanjeno v tisti veliki Mayerjevi hiši v Stritarjevi ulici. Nekaj dni sem le vrata odpiral in zapiral prihajajočim in odhajajočim častnikom. Častno to ni bilo zame, pa vdati sem se le moral. Nekega dne me vpraša silno velik častnik, če so mi znane ljubljanske gostilne. Pritrdim, dasi sem bil tedaj abstinent. On nato: »Tu imate denar, pojdite in prinesite mi vrč dobrega piva.« Že je hotel oditi, kar se obrne, ne vem, zakaj, in me vpraša: »Kaj ste v civilu?« »C. kr. okr. nadzornik,« mu odgovorim. »Tak gospod mi piva nosil ne bo; denar nazaj.« Določil je drugega, česar sem bil jaz silno vesel. Tako tedaj štabni stotnik. Kako pa drugi dan narednik? Vpraša me: »Poznate hotel Union?« »Poznam,« mu odgovorim. On nato: »Naložite si ta kovčeg na rame in ga nesite v Union.« Bože moj, sem si mislil, kaj, če tako otovorjen srečam koča, ki me pozna? Moj ugled bo šel po vodi. In glej, česar sem se najbolj bal, to se je zgodilo. Na frančiškanskem mostu sem srečal samega dr. Šusteršiča in dr. Kreka, oba moja dobra znanca. Delal sem se ko bi ju ne videl; razumela sta to. Šla sta enako mimo. Ko sem v Unionu silno težko breme odložil, sem si oddahnil, se hitro zgubil, da bi me ja kdo ne vprašal, kaj sem nosil tako težko. Kakšna razlika v oblikah v občevanju. Štabni častnik — gentleman, narednik brezobzirnež, da ne rečem še kaj hujšega. In koliko je bilo takih v avstrijski vojni! Po mojem mnenju je popolnoma prav, da morajo sedaj vsi potrjeni absolvirani učiteljskišniki v častniško šolo, po kateri postanejo častniki. Tudi v avstrijski dobi je mogel učitelj postati častnik, toda le oni, k se je javil za enoletnega prostovoljca, s čimer pa so bili združeni veliki stroški. Večina nas se je zadovoljila le z rezervnim nadomestništvom, ki je trajalo le dva meseca in še ta dva meseca sta bila deljena na prvo in drugo leto, nato še dve ali tri orožne vaje po 14 dni. Pri takem službovanju res, da ni bilo zgubljeno službeno leto, kar smo smatrali za veliko dobrino. V vojni pa smo to dobrino drago plačali in plačevali. Mislim, da se ne motim, ako trdim, da je procent padlih učiteljev — rezervnih nadomestnikov veliko večji, kot procent učiteljev častnikov. Dogajali pa so se tudi slučajji, da so bili bivši učiteljevi učenci njim nadrejeni — podčastniki. No, bili so tudi slučajji, da so bili sluge nadrejeni svojim bivšim ravnateljem, sodnikom in mnogim uradnikom. Vsekakor neprijetnosti in prilike za eventualna maščevanja iz dogodkov civilnega službovanja in življenja. Zato ponovim: Vsak izobraženec sodi v častniško šolo. Prav posebno pa še učitelj. Ali se ne čuje smešno, ako se o tem ali onem učitelju govori, da je bil pri vojaki kuhar, pek itd. Nekateri so se vdinjali tudi za častniške sluge, ki smo jih nazivali v vojaškem jeziku — »krtačice«, »pipini pokrovčki« — »Bürste«, »Pfeifendeckel«, »Putzpensel« itd. Jasno, da vse take službe in naslovi niso dvigali ugleda učiteljskega stanu. Ambicioznejši tovariši so sčasom dosegli podčastniške čine, kar jim je morda osebno življenje in trpljenje kolikor toliko olajšalo, s tem pa še niso dosegli tiste pozicije in pomena, ki so ga imeli učitelji-častniki v vojni službi in v civilnem življenju.

Veliko smo trpeli učitelji nadomestni rezervisti tudi pred tako zvanimi prihuljci. Če si bil n. pr. dodeljen kam v kako pisarno, te je prihuljc gotovo polagoma izrinil iz nje in sebe vrnil na tebi odkazano mesto. Bil sem nekaj dni v pisarni divizijskega poveljstva, toda že po par dneh me je prihuljc izpodrinil, da sem moral nazaj k stotniji. Dosegli so prihuljci to navadno s tem, da so se prav globoko klanjali, držeč se načela: preglobok poklon nikoli ne škodi, prenizek pa lahko. Po zaslugi plemenitega majorja Krausa sem bil dodeljen k vojni pošti. Tu sem mislil, da bom imel pred prihuljci mir. Kaj še! Kadarkoli je bilo treba po pošto v kak oddaljenejši, nevaren in nepoznan kraj, vselej sem moral jaz tja — prihuljenci pa so ostali lepo na varnem pri poveljstvu. En tak

prihuljenec si je celo našil na čepico napis: Gott strafe England! Na nekega takega prihuljenca kar pozabiti ne morem. Prihuljil se je k provianturi, kjer se je držal kot klop. Še slovenski govoriti ni hotel, dasi je bil doma iz slovenske vasi blizu Ljubljane. Bil je tak Avstrijec, da so imeli pred njim celo avstrijski častniki — respekt, kaj šele navadno moštvo. In danes? Prihuljil se je v stranko, v kateri se košati kot nekak vodja, da se še učiteljstvo trese pred njim, boječe se njegovih ovadb.

V častniški šoli sem poznal silno vnetega slovenskega prostovoljca. Po oceni prvi iz stotnije. Prostovoljno se je bil javil v fronto, prvi postal poročnik. In po vojni? Vse obesiti, kar ne trobi v njegov rog. Krasna prihuljica!

Stotnik, sin slovenske štajerske matere ni hotel z nami nikdar govoriti slovenski — pač pa nas je zmerjal kot slovenske pse. In glej! Po prevratu ga dobim v Ljubljani pri tedanjem poveljstvu v Kazini. Le kako mu je tukaj šla slovenska govorica. Še to se mu ni mnogo poznalo, da je Štajerec. Prihuljica!

Nekaj prihuljic je bilo tudi iz našega stanu, česar tudi ne morem zamolčati v ozdravljenje in podvig stanovske morale. Kaj drugega je n. pr. človek, ki kot častnik in stanovski tovariš — poveljuje svojim stanovskim tovarišem: Nieder, auf! Nieder, auf! In to samo zato, ker ga je opazoval nemški višji častnik. In taka prihuljica si upa v sedanji dobi prednjačiti v nacionalnem mišljenju? Pa bo le res, da čutijo vsi nacionalni vpjati potrebo, kako bi s svojim vpitjem zabrisali svojo žalostno preteklost. K vpitju jih sili egoistična potreba, kakor jih je silila potajevati se v preteklosti.

Na drugi strani, to lahko rečem, sem pa tudi v vojni spoznal prave značaje. Tako n. pr. naš nepozabni dr. Lovro Pogačnik ni nikdar drugače govoril z menoj kot slovenski. Še celo v gostilno nas je vzel in z nami prepeval, čeprav nismo bili častniki. Moj stotnijski poveljnik G. mi je celo pomagal materielno, ko sem bil nekoč okraden majhne erarične vsote. Neki zdravnik, Čeh po rodu, mi je napravil tako spričevalo, da sem mislil — čez par dni bom umrl. Njemu in dr. Ž. se imam zahvaliti, da sem bil za nedoločen čas odpuščen po 46 mesecih vojne službe. Prišedši domov koncem maja 1918, sem si sprosil en mesec dopusta. Preštudirati sem hotel vse važnejše odloke, ki so bili izdani v moji skoraj 4 letni odsotnosti. Pa glej! Ko bi bilo potrebno, predlagati mojo daljno vojaško oprostitev, mi pove tedanji novomeški okr. glavar, da je ne bo predlagal, češ, da nisem nenadomestljiv v službi. Nenadomestljiv ni nihče, ga zavrnem in grem k vitezu K. v Ljubljano. Tam izvem isto. Pove pa mi ta gospod, da je pripravljen, predlagati mojo oprostitev, ako se nadzorništvu odpovem in grem nazaj v Dobrepolje za nadučitelja. Spoznal sem, kam merijo nasveti vitezovi. Znebiti se me. V vojni so me sumničili, ker sem služil kot c. kr. nadzornik, ko so bili drugi oproščeni — celo moja mene nadomestujoča nadučitelja sta bila oproščena — jaz kot aktivni nadzornik — pa ne. To mi je požrlo celo častniški avanzma vkljub teoretični in praktični častniški skušnji in skoraj štiriletni vojni službi. Doma pa se me je hotelo znebiti menda zato, češ: v vojni se ni izkazal. Pred očmi mi je lebdela družinica, v kateri je bilo tedaj že 7 nepreskrbljenih otrok v starosti od 2—14 let. Pa odgovorim g. dvornemu svetniku: »Vič je razpisan, zanj se odpovem tudi nadzorništvu, ako mi ga obljubite.« »Nimam ničesar proti,« mi odgovori. Napiše odpovedno listino in mi jo da v podpis. Napiše še oprostivni predlog in mi ga vroči, da sem ga še sam nesel v vojno pisarno, ki je bila tedaj nastanjena v I. drž. gimnaziji. Tako se je končalo moje nadzorniško in vojaško življenje. Na Viču je bilo prijetno službovanje, dasi mnogo dela. Prvič so me bili pregnali na Krtino, kjer dejansko nisem služil niti en dan, nato na III. deško šolo na Vrtačo v Ljubljani, kjer so me pustili le 8 dni, potem sem moral v drž. vzgajališče na Poljane, odkoder sem se vrnil na Vič čez 1 leto. Na Viču sem zopet ostal od leta 1924 do 1934, odkoder so me zopet prestavili v Ljubljano, to pot na enorazredno manjšinsko šolo, kjer

moram poučevati Schwärlerje, Schmerzlerje, Puschnerje, Maurerje, Mayerje, Schwabe itd. Pa se zavedam, da med učenci takih priimkov in imen, kakor: Egon, Eolan, Rainold, Guidon, Gilbert, Erika, Rosita itd. sodi res le samo in edino pravi narodni učitelj. Upam, da so zbrali pravega.

Dva kulturna delavca — učitelja.

Naša slovenska kulturna zgodovina je morala letošnjo jesen zabeležiti v svoje skrivnostne knjige imena dveh izrednih osebnosti, dveh lepih in zglednih vzgojiteljskih duš, Lojzeta Golobiča in Josipa Novaka. Ni ju vezala ne starostna doba ne vnanji poklic in morda se nista niti poznala poblize, a vendar se je ob njiju smrti pokazala velika vez duhovne skupnosti glede na njuno kulturno udejstvovanje med nami, ki je pri obeh poganjalo iz krščanskega svetovnega nazora in njegovih zveličavnih vrednot. Ob njiju krsti smo močno čutili, da se poslavljata od nas, ki danes še živimo in delamo v občestvu živih na Slovenskem, dva sonarodnjaka, katerih življenje je bilo globoko, poduhovljeno in tesno združeno z jedrom naše narodno-duhovne biti. Prav zato pa smo vsi, ki smo ju poznali, začutili ob slovesu morda i tisto rahlo mejo med našim vsakodnevним pehanjem, prepojenim z mrzlično borbo za obstanek, in večnim onstranstvom, ki šele zadaje našim korakom in kretnjam pravo veljavo in smer...

† Lojze Golobič

je odšel od nas sredi komaj začetege dela, ves predan svojim kulturnim iskanjem in načrtom. Ob važnem poslu kulturnega urednika, ki se mu je vsega žrtvoval, ga je nenadno — v cvetu let — obiskala Bela žena in mu razodela višje načrte Njegove volje, da se je čas njegovega dejstvovanja dopolnil. Srce marsikoga si je osvojil že pred nekaj leti s svojimi pismi v »Slovincu« iz Gorice, kamor ga je gnal največ narodni idealizem in sočutje do ondotnih naših ljudi, ki jih je usoda svetovne vojne tako nesrečno odtrgala od nas. Ti podlistki z mnogimi drugimi članki, vse do njegovega urednikovanja, napisani in objavljeni v »Slovincu« in drugod, odražajo čudovito narodnostno doživetje, kakršno lahko ostane za zgled našim sedanjim in bodočim rodovom. Njih občutje in toplota pa nam najverneje kaže idealizem mladege Slovenca Golobiča, ki je z veliko-dušno žrtvijo delil vsa svoja najiskrenejša čuvstva s svojim narodom in njegovo usodo. Že njegova vnanja — tipično slovenska — postava, žareč in topel izraz njegovega pogleda in njegovih kretenj so morale G. priljubiti vsakomur, s komer je prišel v dotiko. Izžareval je namreč tudi nazunaj presenetljivo jasno vslo svojo izredno blago duševnost. Zgodaj se je že v svojih dijaških letih pričel ukvarjati s peresom, s katerim je znal izraziti poleg trpkega sarkazma in svete jeze nad pojavi, ki so ogrožali naše svetinje, nad katerimi je bdel kot nad svojo zenico, tudi najnežnejša občutja ženske duše (prim. »Vigred«, v katero je pisal!). Ta izredna govorna in pismena njegova darovitost ga je usposabljala za enega najboljših predavateljev pri nas in za spretnega pisatelja. V dobi laičnega apostolata — v okviru katoliške akcije — je začutil v sebi vzgojiteljski in učiteljski poklic, izstopil iz bogoslovja in se posvetil študiju narodopisja (antropologije in etnologije), do katerega je čutil nagnenje tudi kot zaveden Belokranjec. Mikalo ga je iz tega pisanega in narodopisno posebno slikovitega rodnege kraja pronikniti v najgloblje spoznanje o narodu in njega organičnem življenju skozi zgodovino. V Zagrebu je vestno sledil izvajanjem prof. Gavazzija in bil njegov najprirednejši učenec. Sam mi je pravil pretresljive dogodivščine iz ondotnega svojega visokošolskega življenja, kako je moral kot študent brez sredstev stradati in zmrzovati, ker v Zagrebu za našega študenta ni skoraj nič poskrbljeno v socialnem oziru. »V potu svojega obraza« se je zagrebel naš Lojze

v znanost in izrazil mi je željo, da bi mogel te študije nadaljevati, pri čemer je mislil na naš etnološki muzej odnosno profesuro. Dasi bi bil G. najboljši učitelj mladine, je zaprosil za uredniško mesto pri »Slovincu«, ki ga je tudi dobil. Od takrat pa se je povsem posvetil temu odličnemu in važnemu javnemu delu. Mogel si je zdaj ustvariti tudi lastno družinsko ognjišče, ki ga je moral pa prekmalu kot ljubeč mož in srečen mladi oče zapustiti in se preseliti v večnost po svoje plačilo.

Dragi Lojze! Vsa naša narodna inteligenca Te je težko pogrešila in Tvoji nenaden, prezgodnji odhod nas je resnobno pretresel. Zlasti mi mladi, Tvoji sovrstniki in prijatelji, ki nam časovna usoda nakazuje izredno težko in zažog-netno pot, smo gojili nado, da jo bomo hodili ob Tebi, ki smo Te poznali po duši in ki si nam bil najdražji Belokranjec! Grobovi so zatulili in mi smo osamljeni zaplakali ob Tvoji krsti... Tvoj duh le je ostal med nami in nas bo vodil ob delu za narod.

† Josip Novak.

Duhovne osebnosti, ki spremljajo naše narodno kulturno življenje in stvarjanje in ki so zlasti v našem Slomšku našle doslej morda najmočnejši izraz, izvršujejo prav izredno, da, božje poslanstvo. Kakor po eni strani one močno koreninijo v duhovnih osnovah naše kulture in dajejo hkratu s svojim izrazitim osebnostnim likom najvernejšo sliko našega kulturnega stanja, tako po drugi strani vprav one — četudi včasih nevidno in manj opazno najmočnejše vplivajo na vsakočasne kulturne rodove, v katerih se pojavljajo. Mi morda nasplošno tem — včasih prav skromnim in tihim — duhovnim osebnostim med nami posvečamo vse premalo pažnje, premoteni od zunanjih činiteljev predvsem snovno-sredstvenega življenja, okrog katerih se preradi vrtimo v dnevnem boju za obstanek in jim po prastari poganški navadi in slabosti malikujemo. To bi lahko podprli mnogi dokazi zgolj utilitarne (koristonostne) naše kulturne usmerjenosti. Tako ostanejo najčistejše, najjasnejše duše kljub vsemu malone brez priznanja in zadostnega upoštevanja med nami. Kakor to še nikakor ne dokažemo svoje duhovne zrelosti in popolnosti, pa nam take osebnosti ostanejo kot svetle zvezde na našem duhovno-kulturnem svodu, ki morejo vzbuditi tudi pri sosednjih narodih upravičeno tiho spoštovanje do nas. Če bi hoteli pokazati plod naše slovenske krščanske kulture, bi brez zadrege lahko navedli lepo vrsto imen naših odličnih mož in žena, ki so živeli in delali skromno med nami, a zapustili sledove močne duhovne dejavnosti in kreposti bodočim rodovom za vse čase. Ti naši vrli rojaki tvorijo prav za prav resnično živo spojnico naše duhovne rasti vse od zgodnje naše preteklosti v pozno bodočnost.

Tak tih, skromen in širši javnosti malopoznan kulturni delavec je bil Josip Novak. Kdor pa je prišel z njim v stik, ga ni in ne bo mogel pozabiti zaradi fino izoblikovane duhovne osebnosti, ki je ni morda toliko neposredno odražala njegova beseda in kretnja kot celoten lik njegovega življenjskega udejstvovanja. Nikdar ne bom mogel pozabiti vtisa, ko mi ga je kot malemu učenčku dobrepoljske ljudske šole vtisnil kot šolski nadzornik. Ob takih tihih, a tako čistih dušah se more mladina pač najbolje oblikovati in dvigati. Zgled take vseskozi skladne osebnosti je morda večjega pomena za življenje mlade, dovezetne duše otroka kot še tako strogo prizadevanje učiteljevo v šoli. Vsaj name je nenavadna duhovna oseba morda vplivala bolj nego si morem sam misliti. Saj niti ne vemo, kakšno moč imajo vplivi duhovnih oseb iz naše vsakdanje okolice na nas. Tehnika je odkrila že najčudovitejša izžarevanja v fizičnem svetu, psihotehnika ali bolje psihologija ji vsled prevelike vnanje usmerjenosti današnjega človeka še ni kos. Največji vtis pa mi je zapustila njegova pobožnost. Naj uči današnja Rusija še tako »novo« materialistično življenje, brez duhovnih in krepostnih vzgojiteljev se njeno kulturno stanje ne bo dvignilo niti za stopnjo.

Človeku so namreč nujne duhovne vrednote, ki se dvigajo visoko nad zgolj snovnimi, katere morajo šele prepojit in jih osmisliti. To spoznanje je nujno že otroku. Pokojni Novak je moral biti blag nadzornik, prej svetovalec učitelju kot njegov sodnik, kar danes tako zelo priporoča in zahteva tudi normativna pedagogika in česar še vedno pogrešamo. Bistvena poteza resničnega pedagoga je ponižnost in globoka psihološka obzirnost, — ki pa mora biti že v naravi, da more z njo kot dober oče med svoje male in kot nič manj dober tovariš vsem, ki si prizadevajo dvigati duhovni nivo. Josip Novak je bil tak pedagog Slomškovega stila in zato je užival povsod izredno spoštovanje. Mnogim je dal lep vzgled z molitvijo in dobrodelnostjo, po kateri slovi tako v Št. Vidu, kjer je nazadnje živel, kot drugod, kamor ga je zanesla poklicna dolžnost, ki jo je vršil z izredno vzornostjo. Kot lokalni zgodovinar in zlasti biograf učiteljstva pa si je pridobil še znanstvene zasluge. O njegovi biografiji kranjskega učiteljstva do (l. 1869.), ki je lep doprinos k učiteljskemu osebnemu leksikonu, bo poročal Pedagog. zbornik prih. leto.

Odšel je teden dni za Golobičem iz naše srede po večno plačilo, ki ga je pridobil s svojim dosledno duhovnim vzgledom v tistem vršenju učiteljskega in nadzorniškega poklica. Naj mu bodo te vrstice, napisane ob 65 letnici, ki bi jo obhajal prav letos v decembru, ob njegovemu grobu tam v Št. Vidu pod Šmarno goro izraz hvaležnosti enega njegovih gojencev!
E. Bojc.

Vzgoja naroda mora biti samo verska.

Na letošnjem kongresu Društva srednješolskih profesorjev, ki se je zaključil dne 6. julija, so nekateri predlagali, naj bi se veronauk v srednjih šolah odpravil. Zadevna točka je bila črtana iz resolucije, ker je prav toliko prisotnih glasovalo za predlog kakor proti. Dr. Kosta Gjuríč, prof. na gimnaziji v Vel. Bečkerekcu, je napisal za »Pravdo« pomemben članek o tem vprašanju, ki ga ponatiskujemo. (»Pravda«, 6. julija, št. 10657). Člankar piše:

»Za verouk, utemeljuje sarajevska profesorska sekcija svoj predlog, ni mogoče navesti niti enega nacionalnega razloga; čeprav bi se verouk mogel zagovarjati z etičnega, idejnega, metafizičnega in psihološkega vidika, ni zanj mesta v srednji šoli iz nacionalnih razlogov. Narodna vzgoja je glavni steber nacionalne vzgoje sploh.

Naše mnenje je, — nadaljuje pisec, — da bi z odstranitvijo verstva iz učnega načrta na srednjih šolah napravili prav narodni vzgoji veliko škodo. Naše mnenje je, da bi na ta način narodna vzgoja v sodobni šoli sploh onemogočila. Kakor vsaka vzgoja, mora tudi narodna biti v najtesnejši zvezi z dušo in življenjem gojenca, razvijati mora v njem vse tiste pozitivne sile duha, ki so narodu pripomogle, da se v vseh peripetijah zgodovine ohrani, in ki so v njem samem; narodna vzgoja mora ustvarjati in dvigati tista moralna načela, poglede na življenje, na svet, ki so v njem samem samonikli ali zrastle po dolgi tradiciji z njim že pred stoletji in tako postali bitna osobina njegove duše. Narodna vzgoja sploh ne more storiti ničesar drugega, kakor da razvije in oplemeniti tiste osobine, ki v duši naroda že obstojijo. Ako more vrtnar oplemeniti bilko samo, ako računa z njenim značajem in z njenimi osobinami, tako more tudi vzgojitelj doseči uspehe samo v primeru, da išče oslombo v duši in v bitnih osobinah naroda. Kategorično trdimo, da je naš narod, ne glede na pleme in veroizpoved, v resnici religiozen in da je ta religioznost prav velika in bitna količina njegove duše.

Kako je religija globoko prodrla v zavest in dušo našega naroda, dokazuje dejstvo, da je naš narod znal ohraniti mnoge svoje verske običaje še iz časa poganstva, na ta način, da jih je v krščanstvu prilagodil novim razmeram; to dokazuje tudi njegova vekovna borba za »krst častni i svobodu zlatnu«. Njegova religiozna zavest je tako spojena z narodno, da sta vera in postava postali

sinonimna pojma. Ali je mogoče zanikati dejstvo, da je naš narod, tako oni del, ki izpoveduje pravoslavlje kakor tisti, ki pripada katoliški cerkvi, po svoji duši religiozen! V tem je tudi eden izmed glavnih razlogov, zaradi katerega mora narodna vzgoja nositi religiozno barvo, ker je religija bitno sestavni del narodne duše. Mi trdimo, da bi odprava verstva na srednjih šolah popolnoma onemogočila narodno vzgojo. Mnogi izmed teh nacionalistov, ki se protivijo verskemu pouku, zahtevajo, da se izgradi naša jugoslovanska književnost in narodna zgodovina. Ako je temu tako, potem vprašamo: Ali je sploh mogoče spoznati jugoslovansko književnost, v prvi vrsti ono staro in srednjeveško, ne da bi poznali osnovnih načel krščanske religije, biblijske zgodovine, brez katekizma in brez nauk o bogoslužju, brez zgodovine Cerkve, brez dogmatike in moralke? Ali je brez vsega tega mogoče brati in razumeti naše stare zgodovinarje, dubrovniško književnost, visoko etiko naših narodnih umotvorov, ali je mogoče razumeti in znati slovnico in sintakso našega modernega jezika brez znanja starosrbskega in cerkvenega jezika? Ali je brez religije mogoče razumeti našo narodno umetnost, arhitekturo, slikarstvo itd.? Kako bi bilo mogoče brez tiste zgodovinske, dogmatične, religiozno-filozofske snovi, ki jo verski pouk vnese v srednjo šolo, razumeti kulturno-politični značaj dela naših bratov Cirila in Metoda, sv. Save itd.?

Radi kulturne zaostalosti našega naroda — ugotavlja pisec nadalje — se pojavljajo v državi razne sekte, kakor so sobotarji, anabaptisti, metodisti, adventisti itd., ki so interesom države škodljivi. Kako naj razumništvu, ki dovrši srednje šole, a ne prejme v njih potrebnega pouka v verskih zadevah, brani državne interese pred temi fanatikami, ki ne vzamejo orožja v roke niti tedaj, ko je država v največji nevarnosti in ko gre za biti ali ne biti? Prava narodna vzgoja zahteva od šole, da v narodu in gojencu razvije voljo za socialno življenje, ljubezen za vse, kar je dobro in plemenito in da izpodbije v njem vse nesocialne nagone in nagibe. Ta ideal je mogoče doseči samo s trdno vero na tem svetu v eno absolutno dobro, ki ga moramo vsaj na tem svetu spoštovati in s to dobrino v skladu zgraditi svoje zunanje in notranje življenje; to je eno, kar nosi naziv religioznosti, a obenem prave moralnosti. Po vsem tem je nemogoča moralna vzgoja brez religioznosti. Samo vera daje oni moralni ideal, ki zadovolji um in srce.

Nekateri protiverski krogi bi radi moralno vzgojo iztrgali iz njene religiozne metafizike in jo postavili na čisto naravno podlago, proglašujoč popolno laično moralo. Ljudski razum najde za še tako nemoralna dela opravičilo, zato je laična morala brez božje v praktičnem življenju povsem odpovedala. Laična morala nima v praktičnem življenju dovolj sile, da navaja človeka k dobremu in v boj proti zlu. Vsaka vzgoja, ki apelira samo na intelekt in ne na srce, ki ima voljo, mora ostati brezplodna.

Končno moramo omeniti še to dejstvo: Moderna narodna vzgoja zahteva od nas verske strpnosti nasproti vsem veram in ne ono nestrpnost nasproti vsem veram, ki jo odkrivajo protivniki verske vzgoje v srednji šoli. Iz srednje šole ni mogoče ničesar izriniti, a niti najmanj se ne sme iz nje izgnati tako važen element narodne vzgoje, kakor je vera. Ali obstoji večji zedinjavajoči činitelj v ljudeh, kakor je krščanska vera? Verska ura na srednji šoli samo združuje, ker se tu podaja duh Kristusovega nauka, ki samo zbližuje in združuje. Ali sploh obstoji večja sila, kakor sta Kristusova ljubezen in dobrot, ki nas moreta spojiti vse v eno bratstvo, pa naj v svojih molitvah rabimo rimsko-katoliški ali vzhodni obred? Ona je obenem najsilnejši dokaz prave vere. Ne varajmo se, med pravo rimsko-katoliško in pravoslavno vero ni niti zdaleč takšne razlike, ki bi ovirala naše nacionalno edinstvo, pod pogojem, da jo poučuje strokovnjak in narodno zanesljiv človek. Državna oblast je zato tu, da verske ure nadzira tudi s svojega vidika, toda krščanska religiozna vzgoja, bodisi katoliška, bodisi pravoslavna, mora ostati temelj narodne in državne vzgoje Jugoslovancev.

Rabelj in grobokop koroških Slovencev.

Pogosto smo že poudarili, da je glavni namen koroške šole: ponemčevanje. Neki koroški učitelj je rekel dobesedno: Namen šole je, da se otroci učijo nemški. Ne dajmo se motiti od besede »utrakvistična«, »dvojezična« šola. To je samo slepilo. Koroška šola, namenjena slovenski deci, ni dvojezična, marveč je nemška šola. Slovenščina je samo posredovalni jezik prve mesece. prvo in deloma še drugo šolsko leto. A z otroki, ki so stari osem let, učitelj ne spregovori več besedice po slovensko. V drugem razredu je pouk vedno že čisto nemški. Tudi molijo otroci v drugem razredu nemški. Pogosto so nastavljene v drugem razredu popolnoma nemške učne moči, ki ne umejo čisto nič slovenski. Če je šola tri- ali štirirazredna, sta poleg drugega razreda seveda tudi tretji in četrti razred čisto nemška. Po pravici smatramo to ponemčevanje slovenske dece za zločin proti naravnemu pravu!

Ne delajmo si torej iluzij, da se v psevdo- ali laži-utrakvistični šoli goji slovenski materin jezik. Glejmo stvari, kakršne so. Tako zvana utrakvistična šola je gola ponemčevalnica slovenske dece. Ta šola je pravi rabelj in grobokop koroških Slovencev. Slovenščina v koroški šoli ni ne učni jezik ne učni predmet. Je samo začasno, zasilno sredstvo, dokler slovenski otrok ne ume za silo nemški. Zastonj iščeš v »tedenskih knjigah« (Wochenbuch) ali v katalogih ali spričevalih teh šol med učnimi predmeti slovenščino. Tu najdeš vse mogoče predmete od vedenja in pridnosti, od nemškega jezika, branja, pisanja, računanja itd. pa do risanja, petja, telovadbe, ženskih ročnih del. Vse te predmete najdeš našete v tedenskih knjigah, katalogih in spričevalih — a slovenščine ne najdeš med njimi! In to iz čisto enostavnega razloga, ker slovenščina v koroških šolah ni učni predmet! Otrokom na Koroškem pravijo: Kaj se boš v šoli slovenski učil, slovenski že od doma znaš! Nemce bi vprašali: Zakaj se pa potem nemški otrok v šoli nemški uči, saj nemški že od doma zna?

Učenjaki pravijo, da otrok od doma zna okrog 800 besed. Pismeni jeziki pa obsegajo mnogo tisoč besed. Nemški otrok se teh besed nauči v šoli, slovenskemu otroku na Koroškem šola ne nudi prilike, da bi se jih naučil. Na vsaki šoli na Koroškem najdete napis: Volksschule. Kar zadeva slovenski del Koroške, je ta napis krivičen, lažniv. To ni nikaka ljudska šola, ker ne spoštuje jezika ljudstva. Pravilen napis na teh šolah bi bil: Ponemčevalnica slovenskih otrok ali: Germanisierungsschule. Je še par izjem, da je napisan na šoli obledeli slovenski napis: Ljudska šola. Tako v Vogrčah, v Žvabeku pri Pliberku. Te napise so pač dali napraviti na šole narodno zavedni krajevni šolski sveti. V resnici so tudi te redke izjeme, te šole s slovenskimi napisi, starimi že mnogo desetletij, nemške šole, šole-ponemčevalnice kakor druge.

V koroških šolah visijo slike izdane za plebiscitno nemško propagando. V šolskih sobah ali po vežah in stopniščih. S temi slikami se otrokom vceplja mržnja proti jugoslovanski državi. To so hujskaške slike iz plebiscitne dobe. Učitelji jih obešajo v šolah, kakor pravijo, zaradi nazornosti zgodovinskega pouka.

Slovenskemu otroku, ki pride iz teh šol, slovenska knjiga mrzi. In to dela ta šola zavestno! Saj vprav to hoče, da bi slovenski otrok, ko pride iz teh šol, ne znal slovenski čitati in pisati! Nič čudnega, saj ta šola vendar hoče slovenskega otroka vzgojiti za Nemca. Ta šola je strup za koroške Slovence! — Mi se seveda čudimo, kako je to mogoče. In vendar je mogoče, ker je resnično. Naš narod na Koroškem hočejo narodno ubiti. To tudi čisto odkrito izjavljajo, n. pr. dr. Wutte na zadnjem Südmarkinem zborovanju v Celovcu. To ubijanje našega naroda na Koroškem se vrši sistematično s pomočjo šole-ponemčevalnice že nad 60 let! To je pravi zločin nad našim

narodom na Koroškem! Da, v resnici zločin, kajti nrvstven, etičen zločin je kak narod oropati njegove narodnosti in njegovega jezika! — In mi se tega tako dolgo nismo zavedali. Dali smo se slepiti po slepilu: utrakvistična šola! Naši narodni nasprotniki pa so medtem mirno narodno ubijali naš narod na Koroškem. S tem, da nam potujčujejo narod, nas tudi oropajo zemlje. Kajti samo toliko časa moremo govoriti o naši zemlji, dokler na njej prebiva naš narod. Naš narod ima malo zemlje in opasno je za narod, da se obseg te zemlje še vedno krči. Narod brez zemlje mora propasti!

Kakšno pravico imajo, da na Koroškem potujčujejo naš narod in nam ropajo našo zemljo? Nobene! Nihče nima pravice, da drug narod oropa njegovega jezika in njegove narodnosti. Mogoče je resnica, da so narodi, ki so izgubili svoj jezik, a še vedno ohranili svojo narodnost. Na Koroškem pa je dejstvo, da ko Slovenec izgubi svoj slovenski jezik, izgubi tudi svojo slovensko narodnost. On postane Nемеc. Torej z jezikom vred oropajo na Koroškem tudi njegove narodnosti!

K S.

Književnost

Oče Naš, ilustriral arh. O. Gaspari, samozaložba J. Dolžan v Ljubljani. Cena knjige vezane v celo platno 24 Din.

Z očenašem je dobila naša mladina, ko začne obiskovati šolo, prvo originalno slovensko mladinsko knjigo te vrste, ki jo je doslej občutno pogrešala.

Vseh deset prošelj te prelepe molitve je v knjigo na krasnem papirju nazorno podanih v desetih slikah v narodnem slogu, ki jih pojasnjuje za otroško dušo prirejen tekst v vezani besedi.

Oprema knjige je odlična. Jugoslovanska tiskarna je z izvršitvijo trobarvnih klišejev dokazala, da je dosegla v tej stroki najvišjo popolnost in se more kosati z najboljšimi inozemskimi izdelki. Tudi vezana knjiga, ki jo je izdelala knjigoveznica Janežič v Ljubljani, je res lepa in okusna. Platnice krasi mogočna slika Boga Očeta kot Stvarnika nebes in zemlje.

Natisk knjige je odobri tudi škofijski ordinariat ljubljanski, ker je po svoji vsebini in zunanosti velike važnosti za verouk v šolah. Nežna otroška duša bo z njo v roki boljše in hitreje doumela in sprejela besedilo in pomen prošelj očenaša — naše najlepše molitve.

Knjiga se dobi v vseh knjigarnah, naroča pa pri Janezu Dolžanu v Ljubljani, Poljanski nasip 52.

Dobro srečo, mladi kralj! Mladinski zbori, zbral in uredil Luka Kramolc. Založila založba Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani, Miklošičeva cesta 16. Cena zbirke je 36 Din, po pošti 37 Din. V jako lepi obliki smo hitro dobili prikupno zbirko šest mladinskih zborov v počastitev mladega kralja. Vsebina je: E. Adamič: Petrovo kolo; E. Adamič: Dobro srečo, mladi kralj!; dr. Kimovec: Otroci Petru II.; S. Santel: Od Triglava do Vardara; M. Tomec: Himna P. I. S.; B. Tričkov: Rodino mila! (Bolgarska).

Zbirka obsega torej kompozicije naših uglednih skladateljev, zato se že s tem zanesljivo priporoča v nakup šolam.

Katoliški misijoni. Glasilo slovenskega DŠV. V 12. številki čitamo med drugo vsebino članke: »Pojdi tudi ti v moj vinograd« — Spreobrnitev hinduincev in budistov na Ceylonu — Otok smrti, otok upanja — Iz Rajhenburga v afriške gore — Odprava suženjstva — Pisma iz pragozda — Domovina in misijoni — Po misijonskem svetu — Poročila misijonarjev — Mladi misijonar. — »Katoliški misijoni« so mesečnik s prilogami »Tuji svet«, »Misijonski koledar« in »Misijonska knjižnica«. Naročnina za »Katoliške misijone« 12 Din, priloga »Tuji svet« pa 8 Din. Izdaja Misijonska tiskarna, Domžale-Groblje. — Uredništvo je v stalnih zvezah s posebno misijonsko agencijo »Fides«, ki obvešča o vsem, kar se godi zanimivega na misijonskem polju, ona dobavlja tudi originalne misijonske slike. Z lepimi misijonskimi slikami zalagajo list vsi slovenski misijonarji. »Katoliški misijoni« izhajajo že 11. leto in opravljajo važno kulturno delo tudi za Slovenec. Vsi kulturni narodi se namreč zelo žrtvujejo za misijonsko delo, zato moramo tudi mi zasledovati uspehe slovenskih misijonarjev v tujem svetu. Misijonsko delo in doživljaji pri tujih narodih so v raznem oziru poučni za domače obzorje.

Dve novi duhovni igri: Anima in Theophilus. Ljudske igre, 7. zvezek. Izdala »Založba ljudskih iger« v Kranju. Obe igrici sta doživeli veliko uprizoritev in to je razlog, da sta morali iziti v tisku. Zgled sta srednjeveške (seveda za naš čas prirejene) in sodobne duhovne igre. Knjižna izdaja bo rodila še več predstav med našim kmečkim in delavskim ljudstvom.

Biblioteka »Škole rada«. Urejuje Salih Ljubunčič. Izhaja mesečno. Cena poedinih zvezkov je po 8 Din. Dobiva se pri V. i M. Steiner, Zagreb, Ilica 17. Prvi zvezek »Osno-

vi nove škole« je napisal univ. prof. dr. S. T. Matičević in obsega 32 strani. Pisatelj analizira vse dosedanje pokrete v šolstvu, pokaže povsod prirodo in prirodne potrebe kot bistvo vseh ljudskih in družabnih pokretov. Knjiga je namenjena učiteljem in roditeljem. Šola kaže za roditelje in širšo javnost veliko nepoznanje, zato je šola vedno apelirala na sodelovanje roditeljev. Ideologija novega človeka ni nastala šele po prevratu; duh našega časa je iz starejše dobe, je plod prirodnih nauk, tehnike in industrije. Pa to ni vzeti čisto doslovno. V poglavju »Ideologija nove šole« je nanizanih veliko vzgojnih ciljev in težko je sistematično pregledati njih konture. Karakteristika sodobnega človeka je aktivnost, delotvornost. Doživljaj je čuvstvena reakcija, a v novi šoli se o tem veliko razmišlja; doživljaju sledi izražaj, ekspresija. Sledi še kultura, delo, ustvarjanje, umetnost. Končno geslo novega človeka predstavlja pisatelj v stavku: »Živi s svojim konkretnim življenjem, ali vendar življenje omikanege, socialno in nacionalno vezanega kulturnega človeka. V takem skupnem življenju išči in doživljaj vse kulturne možnosti, išči svojo kulturno intenzivnost in ekstenzivnost, in na ta način živi življenje polne, vidne in metafizične narave, živi v Resnici in Večnosti — v Bogu.« Tudi mlad človek naj živi življenje naravne kulturne skupnosti. Tako ustanovo hoče tudi »skupna življenjska šola« (Lebensgemeinschaftschule) in tej se približuje današnja šola. F. L.

Školstvo i prosvjeta u Čehoslovačkoj. Napisal Salih Ljubunčić. To je naslov 2. in 3. zvezka biblioteke »Škole rada«. Obsega 88 strani. Cena 16 Din. — Pisatelj priobčuje utise iz naučnega potovanja jugoslovanskih učiteljev leta 1933. Okovani smo bili vedno v nemško pedagogiko, zato še danes po večini nič ne vidimo preko nemške in avstrijske meje. Čehoslovaki so povsod ustanavljali svoje »šolske matice«, organizirali svoje narodne učitelje, dvigali in zidali svoje narodne šole in tako vztrajno in žilavo branili svoj narod in svojo domovino. Narodno stremenje so izpolnili s praktičnimi društvenimi potrebami, držali so se Masarykovih besed: »Ako si Čeh, moraš vedeti, kaj hočeš delati.« Obveljalo je praktično in konstruktivno delo, na katero je tolikokrat opominjal in s svojim delom potrdil sam Masaryk, da češka humaniteta ni sanjavo, ni sentimentalnost, temveč je delo in zopet — delo. Šolsko prosvetno delo je bilo venčano z velikimi sadovi, danes je Češkoslovaška posejana z mnogimi svetlimi in značnimi šolskimi zgradbami, ki so prave palače. V knjigi imamo poročilo o osnovnem, srednjem, strokovnem in drugem šolstvu. Poseben oddelek o šolskih zgradbah kaže, da imajo te zgradbe nekaj svojega, ki jih napravljata simpatične. To niso samo zgradbe, zidane zato, da je streha nad glavo

in da se more v njih sedeti, temveč v njih se čuti neka močna duhovna volja, ki je naklonjena šolski deci. One v resnici pridobivajo s svojim zgledom, svojimi oddelki, svojo praktičnostjo in nad vse s svojim redom, ki v njih vlada. One so prijetne delavnice, privlačna in nepozabljena zborišča in dalekosežna duhovna napajališča. Ta obči pokret srca in obrazovanje narodovega duha je spontano vplival na stavbnike v njih stavbnem izražanju. Potomci velikega Komenskega, kakor so vobče Čehoslovaki, nosijo že v sebi pedagoški zmisel in pedagoško voljo. Najlepše so nove šolske zgradbe v Zlinu, ki jih je ustanovil ženijalni trgovec in podjetnik Tomaž Bata; podaril je vse češkoslovaški državi. Knjižica navaja še mnogotere smeri o pedagoški reformi, socialni konsolidaciji itd. F. L.

»Vesele ure«, telesna vzgoja na osnovnih šolah. I. del za prvi razred. 261 slik in 9 načrtov. Sestavil Ivan Bajželj. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena broširani knjigi 24 Din, v pol platno vezani 30 Din. — V teoretičnem delu so razprave »O potrebi šolske telesne vzgoje«, »Delovna šola in telesna vzgoja« in »Sodobna telesna vzgoja v osnovni šoli«. Pisatelj utemeljuje odkrito, da dosedanji način telesne vzgoje v osnovni šoli ni vabljen niti za učitelja, še manj pa za učence, tem je celo zopern. Otroci, ki so z veseljem pričakovali telovadne ure, so bili razočarani, včasih je bilo nekaj redovnih vaj, pri katerih so morali mirno stati in poslušati učiteljevo razlago. (Str. 7.) Zato je ura za telovadbo navadno izostala in je bila telesna vzgoja, izvzemši nekaj častnih izjem, samo na papirju. Za telovadbo je pa poseben odločilen prostor, le malo šol ima lastne telovadnice in še te imajo navadno veliko napako, da so zaprašene in imajo umazana tla. Za mladinsko telovadbo so čista in snažna tla prvi pogoj. (Str. 21.) Najbolj zdrava telovadba je pod milim nebom, v slabem vremenu pa seveda vse to odpade. Do desetega leta so vaje za oba spola iste. Izvajanja v raznih poglavjih kažejo, kakšna bodi sodobna telesna vzgoja v šoli. Poveljevanje naj ne bo strogo in preveč oblastno. (Str. 16.) Na straneh 23 in 24 je jasna beseda o sokolskem sistemu. Tu čitamo, da je Tyršev sistem, kakor vsak sistem, logična razporeditev vseh mogočih vaj, kar jih je bilo v svoji dobi znanih. Ne navaja jih pa v onem redu, kakor jih uporabljamo za metodično razvrstitev. Pri praktičnem vežbanju se torej oziramo le na metodična pravila, ne pa na sistem, kar je edino pravilno. Sodobna mladinska telovadba v »Veselih urah« zahteva poseben način telovadbe, pri kateri naj se ne vežba samo mehanično, temveč naj otroci doživljajo tudi telovadno snov, dalje razdelitev v telovadne ure v širokem okviru, vse to pa prav nič ne zadeva v sokolski sistem. Sicer bi pa bilo žalostno, da bi zaradi sistema ne mogli in ne smeli izrabljati sodobnih bioloških, fizioloških in

metodičnih dognanj, ko Tyrš vendar sam pravi, »da moramo s popravami in dodatki izpopolnjevati našo smer«. »Sokolski sistem pa tudi ni nič večnega in neizpremenljivega, saj je doživel od Tyrševih časov do danes že nekatere izpremembe in jih še bo.« — Ta metodična knjiga za telesno vzgojo, kakor jo je na podlagi proučavanja zadevne češke in nemške literature sestavil bivši telovadni učitelj na učiteljskiču, zasluži pozornost učiteljstva. Prevedena bo tudi v srbohrvaščino. Za praktično uporabo gradiva bodo učiteljem najbolj ustrezale besede, ki jih je pisatelj izrekel v predgovoru: »V praktičnem delu te knjige sestavljene učne slike nikakor ne smejo omejevati učiteljeve svobode pri pouku. To še daleč ni bil moj namen. Tudi nočem trditi, da je edino na

ta način mogoče izdelati posamezne telovadne enote. To so le primeri.« »Vsak se lahko prosto giblje po svoji uvidevnosti, po lokalnih potrebah in razmerah ter ustvarja po razpoložanju učencev telovadne enote.« Torej ve učitelj, kako ima delati, nadzornik ali preglednik pa, kako soditi. Dostavljam tu, da je isto svobodno pot in strnjeni pouk naročil blizu pred 100 leti Slomšek v svoji znani metodični knjigi; nekateri voditelji šolstva so pa pozneje s svojimi nepreizkušeni zahtevami marsikaj pokvarili. — Knjigo je na osnovi mišljenja prosvetnega sveta odobril gospod minister prosvete z odlokom S. n. br. 154.000 z dne 31. maja 1934 kot pomožni učbenik v učiteljskih šolah in dovolil, da se sme nabavljati za šolske knjižnice. F. Lužar.

Zapiski

Žara s slovensko prstjo v Oplencu. Na grobu blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja je položena žara s prstjo, ki je bila zbrana iz vseh srezov dravske banovine. Na njej so z zlatimi črkami vklesane besede, ki jih je v imenu slovenskega naroda izrekel naš največji sedaj živeči pesnik Oton Župančič:

Nekdanje čase bil je običaj,
da knezom so najljubše dragotine
dajali s sabo, ko so šli v krajine,
odkoder pótника ni več nazaj.
Mi damo Tebi, kar nam je najdražje:
prsti slovénске zbrali smo v posódo,
ki zvezal z njeno svojo si usódo —
mordá Ti z njo bo počiváti laže.

Jugoslovanski mladini! Na dan pogreba Nj. Vel. viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja dne 18. oktobra, je imel ban dravske banovine g. dr. Drago Marušič govor, ki je bil naslovljen Jugoslovanski mladini ter izšel tudi kot posebna spomenica. Spomenica podrobneje navaja pot mladega prestolonaslednika Aleksandra, ko je šel v šole in ocenjuje njegovo poznejšo borbo za osvoboditev Srbije. Nadalje sledi proglasitev zedinjenja jugoslovanskega naroda v svobodni kraljevini Jugoslaviji. Prihajala je notranja ureditev države, kar se je vršilo v zaupanju na svojega kralja. Pri tem si je prizadeval priboriti kraljevini Jugoslaviji ugleden po-

ložaj v zunanjem svetu. Uredile so se tesne zveze z mogočnimi državami. Po tragični smrti žaluje nad prezgodnjim grobom ves kulturni svet. Oči vseh so sedaj obrnjene na ljubljene Peterčka, prvorojenca blagopokojnega Kralja-Mučenika. Z mladim kraljem je tesno zvezana jugoslovanska mladina. — Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj je mrtev, naj živi kralj Peter II.!

Iz prireditve za počastitev spomina Kralja-Mučenika pri »Jadranski Straži«. O tej komemoraciji poroča »Slov. Narod« v št. 249 tudi naslednje: Višek prireditve, ki je bila v eno zlita celota najglobljega čuvstva, je pa dosegel pisatelj Fran Finžgar s svojim res velikim gorovom. To Finžgarjevo delo je gotovo najlepše in najgloblje, kar smo slišali in čitali v teh tožnih dneh. V uvodu je pesnik Finžgar naslikal slutnje, ki so spremljale kralja v Francijo, premagala sta jih njegova ljubezen in čut dolžnosti, da žrtvuje vse za svojo Jugoslavijo. Velik simbol je kraljeva odločitev, da je po Adriji potoval v prijateljsko državo, in simbol je tudi, da je potoval z ladjo, ki nosi ime Dubrovnik, mesta, ki je ponosna kot samostojna država edina kljubovala mogočni Veneciji. Že car Dušan Veliki je Dubrovnik izbral za vrata, ki naj bi skozi nje prišla zapadna kultura na Balkan, a potres, ki je leta 1667 podrl Dubrovnik, je spet simbol, da je

moogoče tudi iz obupa priti do slave in moči s trpljenjem in delom ter napori. Kralj je hotel povedati: Bodite čuvarji Jadrana, kakor je bil Dubrovnik! Kot simbol so ladjo obletavali beli galebi, ki poginejo, če jim odbiješ eno krilo. Poleta naše države krilo je Adrija! S krvjo, ki jo je kralj preliv v Marseilleu, je pa ustvaril afirmacijo Jugoslavije pred vsem svetom. Ves narod je plakal za njim in kdor preliva solze, ta ljubi in spoštuje. Vse potovanje viteškega kralja je njegova oporoka, ki nam s svojimi simboli kliče: Niti kapljice morja, niti trohice zemlje, dokler diham! In zaupanje kralja v svoj narod zasluži brezmejno spoštovanje in ljubezen, ob-

enem nam pa nalaga dolžnost za delo v njegovem zmyslu. — Med ihtenjem vse dvorane se je govornik obrnil proti razsvetljeni sliki kralja Aleksandra z besedami: Posvetimo eno minuto molka Njemu in ozrmo se v sliko s premišljanjem, kako bomo po najboljših močeh delali po njegovem zgledu in po njegovi oporoki za Jugoslavijo! V popolnoma temni in tihi dvorani je žarela le podoba Njega, ki so se ga oklepale vse misli s prisego »Čuvajmo Jugoslavijo!« Iz daljave so se spet razlili akordi žalnega stavka iz Sattnerjeve kantate »Oljki«, v njenih valovih je pa počasi utonila tudi vizija kralja Zedinitelja v temo in se preselila v srca...

Obzornik

Za univerzitetno knjižnico v Ljubljani. Za univerzitetno knjižnico je predlagal blagopokojni kralj Aleksander I. nekaj tednov pred svojo smrtjo 1.000.000 Din in je ta predlog osvojil tudi gospod finančni minister.

Zborovanje protituberkulozne lige. Osrednja protituberkulozna liga v Ljubljani je zborovala v nedeljo, dne 18. novembra 1934 v dvorani OUZD ob prav lepem številu odbornikov in delegatov krajev. protituberkuloznih lig z dežele. — Iz tajniškega poročila primarija g. dr. Debevca smo se prepričali o ogromnem delu, ki ga vrši odbor pod vodstvom predsednika g. dr. Bohinjca in o delovanju krajev. protituberkuloznih lig na podeželju v boju proti strašni morilki naroda — jetiki. Po večjih krajih se ustanovljajo dispanzerji. — Soglasno se je sklenilo, da se v počastitev blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja postavi primeren spomenik, bolnišnica za jetične, ki bo viden spomin plemenitosti in človekoljubnosti blagopokojnega vladarja, obenem pa socialno zdravstveni spomenik, ki bo nudil izdatno pomoč ubogim jetičnikom. — Protituberkulozno vprašanje posega prav globoko v življenje šolstva. Ugotoviti moramo dejstvo, da se pri tej prepotrebni instituciji

ponekod še prav posebno udejstvuje na vodilnih mestih tudi učiteljstvo.

Leopold Hladnik.

† **Gorjup Pavel.** Dne 28. novembra je umrl v Ljubljani g. Pavel Gorjup, učitelj v pokoju. Znan je bil kot veščepovodja; dolgo let je vodil pevsko društvo »Liro« v Kamniku in sodeloval na cerkvenem odru. V Ljubljani je bil dolgo časa pevovodja pevskega zbora »Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov«. Mnogo let je uspešno poučeval na obrtno-nadaljevalnih šolah. Zaradi svojega mirnega značaja in družabnosti je bil zelo cenjen med tovariši in občinstvom. Bodi dragemu pokojniku ohranjen najboljši spomin!

Razredi brez otrok. Na Madjarskem je letos dosti krajev, kjer niso več mogli otvoriti 1. razreda osnovne šole. Vzrok je zelo razširjena brezvestna navada za odpravo plodu.

Potujoče knjižnice v Ameriki. Za Ameriko se značilne potujoče izposojevalne knjižnice. Voz s knjigami je velik tovorni avto, ki najde pot tudi do najbolj oddaljene hiše, celo do časasnih šotorov rudarjev. Večinoma se vozi z avtomobilom ženska, ki knjižnico upravlja. Življenje je lepo in romantično, a ne zmeraj brez nevarnosti. Včasih napravi taka potujoča knjižnica 150 do 200 km

na dan; knjižničarko pozdravljajo povsod kot rešilnega angela, ki prinaša izstradanim ljudem toliko duševne hrane. Celo v skrajnih kalifornijskih gorskih gnezdih daleč proč od vsake železnice, ima potovalna knjižnica zveste in hvaležne odjemalce.

Kongres za moralno vzgojo v Krakovu. Od 11. do 15. septembra se je vršil v Krakovu šesti mednarodni kongres za moralno pedagogiko. Glavna razprava tega kongresa je imela naslov: »Vsem ljudem skupne moralne moči, njih izvor in nadaljnji razvoj z vzgojo«. V vabilu se je opozarjalo na nevarne moči, ki dandanes ogražajo človeštvo in kako jih odstraniti. Francoska delegacija je imela referat o spoznanju za mir, pravičnost in bratstvo. Nemški pedagog Petersen (Jena) je govoril o nacionalno-politični izobrazbi človeške nravnosti in je nastopil proti nemškemu idealizmu devetnajstega stoletja; ideale liberalizma je pokazal kot minule. Eckstein iz Avstrije je poročal o splošnem viru nravnega spoznanja, Ischheiser o idealistični in realistični vzgoji. Gospa Harand je govorila o razdiralnih močeh današnje družbe, posebno proti plemenski blodnji (Rassenwahn) in žela živahno pritrjevanje poslušalcev ter posebno duhovnikov, ki so se v zelo velikem številu udeležili kongresa. Krakovski psiholog Szuman je imel poročilo o psiholoških virih svetovnih nazorov mladostnikov. Poseben vtis sta napravila govor Indijca Yatiswarananda o vlogi moralne kulture v naših vzgojnih načrtih in govor Japonca Tomoyeda, ki je želel z odstavkom »Politika napravlja ločitev ljudi, filozofija naj jih zopet združuje«, največje priznanje. V sekcijah so se med drugim obravnavali problemi: »Sporazum narodov po mladini«, »Mladinsko slovstvo«, »Koedukacija«, »Morala in delo« in »Brezposelnost v primeri z razvojem značaja«. V zaključni seji kongresa je starostni predsednik Gould govoril o razmerju med zgodovino in moralno vzgojo; predsednik kongresa, Halecki, je pokazal na »moralčno razorožitev«, ki je tako važna kakor materijalna. Francoski sociolog Bouglé je povzel delo kongresa in poudarjal, da mo-

rajo kljub priznanju vrednosti nacionalne vzgoje, vendar obstati vezajoči elementi v življenju človeštva; moderna kultura je delo vseh narodov, ki so imeli menjaje vodstvo na polju umetnosti slovstva in znanosti; pozival je priznati mednarodne vrednote v kulturi in jih tudi pri vzgoji pogostokrat staviti v ospredje. Kongres je skoraj enodušno priznal humaniteto in mednarodnost. — Prvi kongres te vrste se je vršil l. 1908 v Londonu.

F. F. L.

Nekaj za urednike in tiskarje. Malo zbirateljev raznih listov ima priliko, da bi devali vse na posebne police in predale. Dostikrat se mora v naglici kar na kup devati, da se prilično uredi. Pospravljanje v sobi, selitev in kako izposojevanje tudi vse premeša. Pri neki priliki sem se lotil, da bi iz listov, ki prihajajo v zamenjavo, uredil knjižnico za društvo, seveda po letih in številkah ter sem mislil, da bom v par urah vse imel skupaj. Pa kako sem se varal, za več tednov je bilo dela. To pa samo zato, ker so ovitki in naslovni listi včasih tako nepraktični, da jih je po daljšem času jako zamudno jemati v roke. Pregledno urejeni naslovni listi imajo vse jasno natisnjeno, pri njih ni vse na pretirano umetniški način skrito. Pri slabi ureditvi si je treba oči polomiti, če se hoče najti, kaj pomeni kaka risba naslova in številke. Za poznejšega knjigoveza je ta površnost tudi velika zamuda. Iskanje otežuje, ako ima vsaka številka na ovitku lista svojevrstno naslovno sliko, pa brez letnice, v katerem letu izhaja, brez številke svojega letnika in ovitek brez številke; včasih pa to še znotraj manjka in se nič ne ve, od kdaj je, če odpade ovitek. Tudi na prilogah manjka večkrat vse potrebno, da po več letih ne veš, kam kaj pripada. Posebno lahkomišljeno napravljajo nazadnje še tista odpravništva ali knjigoveznice, ki z naslovnimi listki vprav številko in letnico kar prelepijo ter jo napravijo nevidno. Ali se listi, revije, zborniki res samo zato izdajajo, da se po prečitaniu brezbrizno zavržejo? Govorimo o knjižnicah, hočemo jih napraviti, pa nam kako tako nepotrebno iskanje vzame toliko časa in veselja.

F. B.

Izposojevalnica diapozitivov in filmov, Ljubljana, Miklošičeva c. 7.

Verska predavanja.

Opomba: Predavanja, ki so zaznamenovana z zvezdico, so opremljena tudi s tekstom. Prve številke pomenijo zaporedne številke predavanj, številke v oklepaju pa število diapozitivov. Izposojevalnina za šole in Marijine vrtce znaša 25 para od slike, za ostale organizacije 50 para. Izposojevalnina skioptičnega aparata 20 Din. Pošiljajo se tudi po pošti.

1. Sv. pismo stare zaveze: od stvarjenja sveta do Jozveta (50). — 2. Sveto pismo stare zaveze: od Jozveta do Elije (50). — 3. Sv. pismo stare zaveze: od Senaheriba do Juda Makabejca (50). — 4. Sv. pismo nove zaveze: od Marijinega oznanjenja do zadnje večerje (38). — 5. Sv. pismo nove zaveze: od Oljske gore do poslednje sodbe (38). — 6. Zgodovina katol. cerkve: od l. 33 po Kr. do 395 (31). — 7. Zgodovina katol. cerkve: od papeža Silvestra do Gregorija VI. (34).* — 8. Zgodovina katol. cerkve: od Gregorija VI. do Jan Husa (36).* — 9. Zgodovina katol. cerkve: od konkordata v Bolonji do odkritja Amerike (l. 1799) (37).* — 10. Zgodovina katol. cerkve: od kralja Ludovika XIV. do smrti papeža Pija VI. (40).* — 11. Zgodovina katol. cerkve: od l. 1800 do 1928.* — 12. Pokristjanjenje Slovencev (40). — 13. Križarske vojne (51).* — 14. Zgodovina češčenja Srca Jezusovega (46).

Marija.

15. Marijino življenje v slikah (52).* — 16. Marija v umetnosti (40). — 17. Rafaelove Marijine podobe (24).* — 18. Marijina božja pota na Slovenskem (30).* — 19. Marijina božja pota v Evropi (40). — 20. Lurška Mati božja (50).*

Življenje svetnikov.

21. Sv. Avguštin (51).* — 22. Sv. Frančišek Asiški (38).* — 23. Sv. Vincencij Pavlanski (29).* — 24. Sv. Alojzij (30).* — 25. Sv. Stanislav (18).* — 26. Sv. Tarcizij (22).* — 27. Sv. Jožef (13). — 28. Sv. Anton Padovanski (33).* — 29. Mala Terezika (34).* — 30. Čudeži Male Terezike (55).* — 31. Sveta Bernardka (34). — 32. Devica Orleanska (61).* — 33. Sv. Cecilija (44).* — 34. Sv. Elizabeta (33).* — 35. Življenje sv. Elizabete (27). — 36. Blažena Hema (25). — 37. Zgodba o egiptovskem Jožefu (27). — 38. Sv. Katarina Labouré (33).* — 39. O neumrjivosti človeške duše (38).* — 40. Mučenci v prvih treh stoletjih (30). — 41. Preganjanje katoličanov v Mehiki (51).* — 42. Mehikanski mučeniki (39). — 43. Preganjanje kristjanov v Rusiji (57). — 44. Boljševiški režim v Rusiji (51).

Liturgično gibanje.

45. Cerkveno leto: adventna in božična doba (20). — 46. Cerkveno leto: velikonočna doba (17). — 47. Cerkveno leto: binkoštna doba (26). — 48. Obredi sv. maše (19). — 49. Sedem sv. zakramentov (19). — 50. Deset božjih zapovedi (23). — 51. Apostolska vera (12). — 52. Križev pot (14). — 53. Katakombe (30).* — 54. Oprema cerkve in cerkveni slogi (40).*

Božja pota.

55. Svetoletno romanje Slovencev v Rim 1933 (60). — 56. Romanje Slovencev v Palestino (43). — 57. Gora Sinaj (31). — 58. Sveti kraji, kjer je živel Gospod (30). — 59. Romanje Slovencev v Lurd l. 1934 (60). — 60. Ob 300 letnici pasijon. iger v Oberammergau (60).* — 61. Romanje k bl. Hemi na Koroško (40).

Versko-socialna predavanja.

62. Cerkev in delavstvo (41).* — 63. Žena v luči katol. cerkve (44).* — 64. Cerkev in reveži (28). — 65. Katoliška cerkev in svoboda (27).* — 66. Brat-ska ljubezen v luči katol. cerkve (35).*

Versko-duhovna priprava za evharistični kongres.

1. Zgodovina evhar. kongresov. — 2. Katoliška cerkev. — 3. Katoliški duhovniki. — 4. Viri božje milosti. — 5. Liturgija. — 6. Evharistija.

Verski filmi.

1. Kristusovo življenje v treh delih. — 2. Absolon in Salomon. — 3. Abrahamova daritev. — 4. Evharistični kongres v Zagrebu. — 5. Usmiljeni Samarijan. — 6. Sv. Elizabeta. — 7. Mala Terezika. — 8. Lurška prikazovanja. — 9. Učenca v Emavsu. — 10. Sv. Cecilija. — 11. Sv. Taricizij. — 12. Egipčovski Jožef. — 13. Jeftejeva hči. — 14. Mozes rešen iz vode. — 15. Devica Orleanska. — 16. Sv. Vaclavski dnevi v Pragi. — 17. Fabiola. — 18. Katoliški shod v Ljubljani. — 19. Sv. Oče in Vatikan. — 20. Evharistični kongres v Kartagini. — 21. Križarska vojna. — 22. Dr. A. B. Jeglič med ameriškimi Slovenci.

Zemljepisna in potopisna predavanja.

L

Jugoslavija.

67. Bled (20). — 68. Bohinj (15). — 69. Gorenjska (56)*. — 70. Dolenjska (35). — 71. Belakrajina (40)*. — 72. Notranjska (9). — 73. Karavanke (30). — 74. Kamniške planine (32). — 75. Julijske Alpe (60). — 76. Polhograjski Dolomiti (34). — 77. Štajerska (25). — 78. Prekmurje (30). — 79. Južna Koroška (52)*. — 80. Severna Koroška (35). — 81. Ob Jadranskem morju (46). — 82. Sončna Goriška (53)*. — 83. Trst-Istra (43)*. — 84. Naše gore pozimi (30). — 85. Hrvatska (28). — 86. Srem-Banat (16). — 87. Bosna in Hercegovina (48)*. — 88. Dalmacija (40). — 89. Črna gora (27). — 90. Srbija (35). — 91. Kosovo polje (29). — 92. Od Sušaka do Aten (60)*. — 93. Gora Athos (39)*. (Dalje.)

Ljudska knjižnica, ki izposojuje knjige tudi na deželo, in sicer za daljšo dobo, je uvrstila v svojo knjižnico sledeče nove slovenske knjige: Buck, Dobra zemlja; Gorkij Maksim, Troje ljudi; Voss R., Dva človeka; Snuderl M., Izgubljena zemlja; Langer Fr., Pes druge čete; Tolstoj, Vojna in mir, III. in IV. del; Erjavec Fr. Zbrano delo, I. in II. zv.; Škerlj, Clovek; Sorli, Zbrani spisi, I. knjiga; Ada Negri, Novele; Nevery, Duhovnik s krvavo haljo; Oven A., Ksaver Meško in njegov razvoj v življenju in lit. udejstvovanju; Kranjec M., Pesem ceste; Streuvele S., Hlapec Jan; Timmermans F., Peter Bruegel; Acker P., Ljubezen in dolžnost; Bučer I., Čez steno; Gangl E., Moja pota, Zbrani spisi za mladino, 10 zvezkov; Galsworthy J., Saga o Forsytih, III. del; Javornik M., Črni breg; Kranjec M., Predmestje; Kipling R., Kim; Zgodovina likovne umetnosti v zah. Evropi; Hemon L., Marija Kožuhova; S. K., Krvna osveta; Dr. J. E. Krek, Zbrani spisi, IV. zvezek; Cankar I., Zbrani spisi, XVI. zvezek; Vrhovnik I., Trnovska župnija v Ljubljani; Delak F., Deseti brat; Turgenijev I., Lovčevi zapiski; Sewell A., Črna lepota; Bilimovič, Uvod v ekonomsko vedo; Pregelj I., Tolminci; Undset S., Kristina Lavransova hči, II. del; Sinclair U., Dolarji, I. in II. del; Levis S., Arowsmith; Zweig, Maria Antoineta; May K., Sužnji, I., II. in III. knjiga.

Vsem vzgojiteljem — duhovnikom, kakor učiteljem in profesorjem, bo brezdvoma dobro služila knjiga Toth, Čista mladost, ki izhaja v letošnjem letniku »Mentorja«. Pisatelj popolnoma na svojski način razpravlja o zelo kočljivem problemu, ki zadeva vzgojo mladine. Ni čuda, da je to knjigo najlepše ocenil »Oservatore Romano«, da je prevedena že na 11 jezikov in da je v originalu doživela v treh letih 10 izdaj. Mladina sama, ki dorašča in vsak, kdor ima ž njo opravka, mora imeti te razprave pri rokah. Naročite se takoj na dijaški list »Mentor«, ki že 22 let kaže pot slovenski mladini. Naročnina za dijake 30 Din, za ostale 40. Naroča se: Uprava »Mentorja«, Miklošičeva cesta 7.

Vsem šolskim vodstvom in organizacijam, ki pripravljajo spominske svečanosti pokojnem kralju Aleksandru I. Zedinitelju sporočamo, da je Izposojevalnica filmov in diapozitivov Miklošičeva c. 7, Ljubljana, izdala 50 slik diapozitivov o življenju pokojnega vladarja in o pogrebnih svečanostih. Izposojujejo se proti malenkostni odškodnini poleg diapozitivov tudi aparati.